

NÅR SKAL EKSAMEN GJENNOMFØRES?

30.12.2024

Oppdrag 2024-016 om å utrede mulighet for
å endre eksamenstidspunkt i vg3

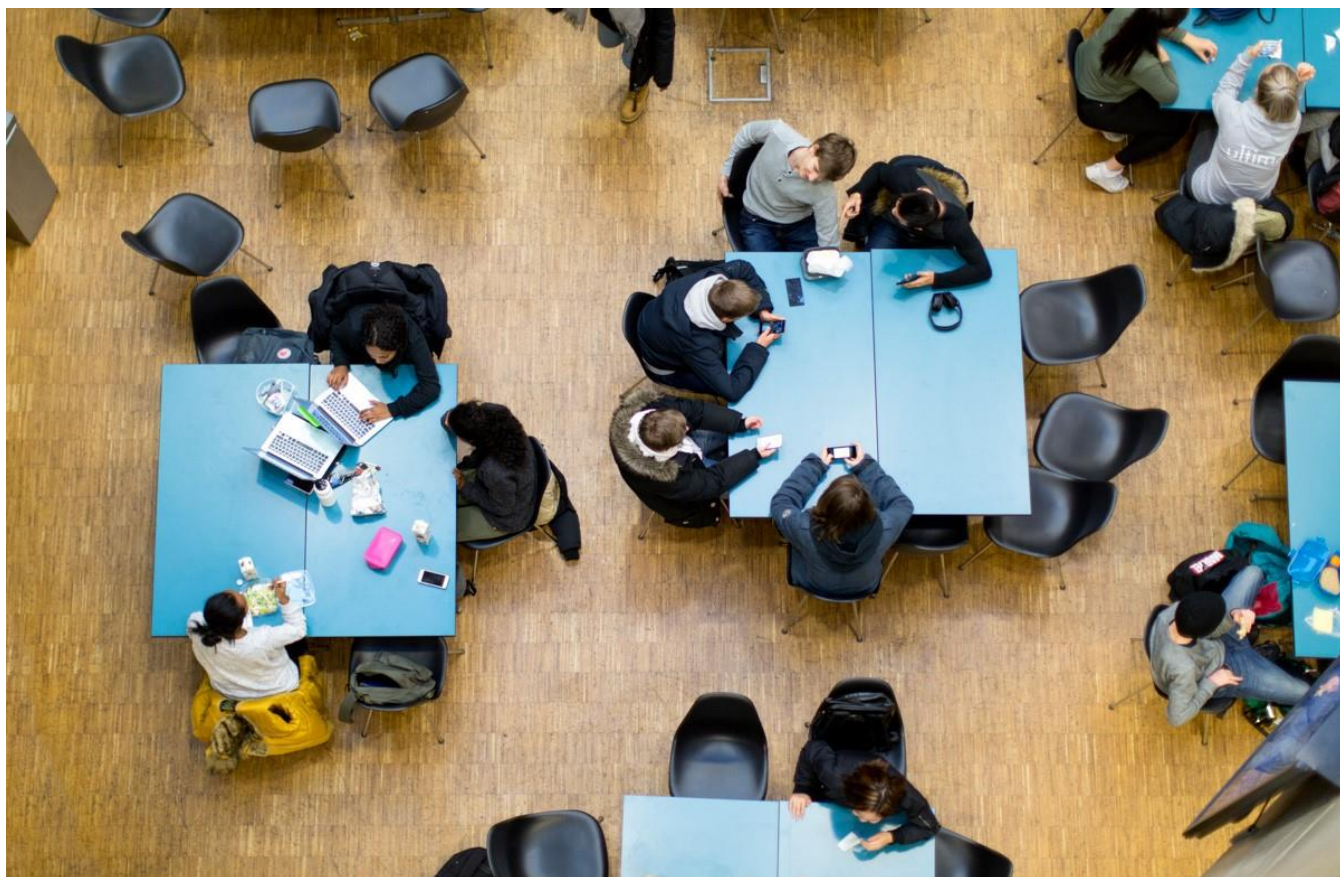

Foto: Udir

INNHALDSFORTEGNELSE

Oppsummering og anbefalinger	4
1 Innledning og bakgrunn for oppdraget	5
1.1 Vår forståelse av oppdraget	6
1.2 Involvering i arbeidet	7
2 Kunnskapsgrunnlaget	8
2.1 Eksamens formål og roller	9
2.2 Ansvarsfordeling i eksamensgjennomføringen	10
2.3 Tidligere arbeid	11
2.4 Hva har skjedd siden forrige utredning?	15
3 Utfordringsbildet	18
3.1 Fag- og timefordelingen	19
3.2 Skoleruta	20
3.3 Elevenes timetall under og etter sentralt gitt eksamensperiode	23
3.4 Fastsetting av standpunktkarakter	24
3.5 Hensiktsmessig bruk av skoleåret	25
3.6 Fordeler og ulemper for hele elevgruppen	25
3.7 Tilgang på sensorer og sensurarbeid	26
3.8 Administrative og økonomiske konsekvenser	27
3.9 Framtidig utvikling av nye eksamensformer	27
3.10 Utfordringsbildet oppsummert	28
4 Mål	28
4.1 Samfunnsmål	28
4.2 Effektmål	28
5 Nullalternativet	28
5.1 Fag- og timefordelingen	29
5.2 Elevenes timetall under og etter sentralt gitt eksamensperiode	31
5.3 Fastsetting av standpunktkarakter	32
5.4 Hensiktsmessig bruk av skoleåret	33
5.5 Virkninger av nullalternativet	34
6 Tiltak 1: Flytte eksamensperioden til før 17. mai	34
6.1 Virkninger på opplæringstiden	34
6.2 Konsekvenser for eksamensgjennomføringen	34
6.3 Konsekvenser for perioden etter eksamen	36
6.4 Andre konsekvenser	37
6.5 Suksesskriterier	38
7 Tiltak 2: Flytte eksamensperioden nærmere skoleslutt	39
7.1 Virkninger på opplæringstiden	40
7.2 Andre konsekvenser	40
7.3 Suksesskriterier	40
8 Supplerende tiltak	41
9 Behov for endringer i lov og forskrift	43

10 Uttalelser om tiltakene _____	44
10.1 Fylkesdirektørkollegiet for kompetanse og utdanning _____	44
10.2 Råd for studieforberevende _____	45
10.3 Hovedtillitsvalgte for Utdanningsforbundet _____	45
10.4 Lektorlaget _____	46
10.5 Skoleledere i videregående skole _____	46
10.6 Annet arbeid knyttet til russetid _____	48
11 Referanseliste _____	49
Tabell og figuroversikt _____	51

OPPSUMMERING OG ANBEFALINGER

Udir mottok i juni Tillegg nr. 11 til tildelingsbrev til Udir for 2024 med oppdrag 2024-016 om å utrede muligheter og konsekvenser av å flytte sentralt gitt eksamen på vg3. Vi sender første rapport om utredningen til KD innen 31. desember – se vedlegg. Oppdraget skal etter planen avsluttes med en sluttrapport innen 1. juni 2025. Oppdraget innebærer å utrede ett konkret tiltak, uten at tiltaket knyttes til en konkret problembeskrivelse. I tråd med utredningsinstruksen har vi beskrevet en problemstilling, der tiltaket i oppdragsbrevet kan være én av flere løsninger. Vi har valgt en overordnet inngang som problematiserer følgende spørsmål: Når er det best å gjennomføre eksamen?

Spørsmålet om eksamensperiodens gjennomføringstidspunkt og skoleårets lengde er beskrevet, utredet og sendt på høring flere ganger i perioden 2005 fram til i dag. Felles for alle utredningene er en tydelig sammenheng mellom eksamensperiodens gjennomføringstidspunkt og bortfall av opplæringstid for elevene. Vår utredning peker på samme sammenheng. Kunnskapsgrunnlaget er basert på tidligere utredninger, høringer og tilsyn, foruten ny innsikt basert på innspill fra partene og en spørreundersøkelse der 233 skoler deltok. I statusrapporten beskriver vi tre mulige tiltak, i tillegg til nullalternativet:

- nullalternativet – beholde eksamensperioden som i dag
- tiltak 1 – flytte eksamensperioden til før 17. mai
- tiltak 2 – flytte eksamensperioden så sent som mulig
- tiltak 3 – endre eksamensgjennomføringen

Nullalternativet er allerede en utfordring for skolenes mulighet til å oppfylle kravet til minstetimetall i fag. I tidsperioden fra sentralt gitt skriftlig eksamen starter, til skoleslutt er det krevende for skolene både å ivareta oppgaver knyttet til sentralt og lokalt gitt eksamen, og ordinær undervisning. Når lokalt gitt eksamen er gjennomført, er skoleåret i praksis avsluttet for elever i vg3.

Tiltak 1 er å arrangere eksamen før 17. mai – som beskrevet i oppdraget. Å flytte eksamensperioden til før 17. mai vil forsterke problemene med minstetimetallet ytterligere. Det er heller ikke rom for å komprimere undervisningsåret mer uten at dette vil berøre lærernes arbeidstidsavtale. Det er også risiko for negative konsekvenser for elevenes læringsmiljø.

Tiltak 2 innebærer å flytte eksamensperioden så nær skoleslutt som mulig. Tidspunkt for eksamensgjennomføringen begrenses blant annet av Samordna opptaks frister for innsending av dokumentasjon og legger føringer for skolenes arbeid med produksjon av vitnemål. En senere eksamensperiode vil bidra til at skolen i større grad enn i dag oppfyller minstetimetallet i fag og vil gjøre det enklere å etterleve kravet om 38 uker opplæring. En ulempe vil være mindre tid til sensurarbeid og gjennomføring av lokalt gitt eksamen.

Tiltak 3 følger opp behovet for å gjøre større endringer i sluttvurderingssystemet. Tiltaket har en lengre tidshorisont og vil kreve et mer omfattende utredningsløp. Tiltaket vil i første omgang følges

opp gjennom oppdrag 2025-04, utrede en sikrere og forbedret eksamensordning i videregående opplæring, i tildelingsbrevet til Udir for 2025.

Underveis i arbeidet med utredningen har saken blitt drøftet med råd for studieforberedende utdanningsprogram, fylkesdirektørkollegiet for kompetanse og utdanning (FKU), Novari IKS og referansegruppa på vurderingsfeltet. Vi har også fått innspill fra arbeidet med inkluderende russefeiring (Udir, 2024b). Partene har fått mulighet til å lese gjennom og kommentere på et utkast til statusrapporten, og vi har mottatt skriftlige uttalelser med vurderinger av foreslåtte tiltak.

Tilbakemeldingene fra organisasjonene er entydige på at å flytte eksamensperioden til før 17. mai ikke er ønskelig. Konsekvensene ved å flytte eksamensperioden til tidligere i skoleåret vil være at skolene i enda mindre grad har mulighet til å oppfylle kravet om minstetimetall i fag, og perioden fra eksamenstart til skoleslutt vil bli lenger. Teoretisk sett ligger det her et potensial for å bruke perioden til mer undervisning, men i realiteten er det lite å hente her, fordi 1) det strider mot kravet om at eksamen er en sluttvurdering som skal kunne prøve hele læreplanen, 2) elevene går inn for «landing» når eksamensperioden starter, og er ikke motivert for mer opplæring, og 3) lokalt gitt eksamen gjør at det er vanskelig for lærerne å ivareta både eksamensgjennomføring og undervisning samtidig, uavhengig av når eksamensperioden starter.

På bakgrunn av kunnskapsgrunnlaget og uttalelser fra partene om foreslåtte til, er vår anbefaling til Kunnskapsdepartementet

- å ikke endre eksamensgjennomføringen til før 17. mai i 2026
- å utrede de gjenværende spørsmålene i utredningen som en del av oppdrag 2025-04

1 INNLEDNING OG BAKGRUNN FOR OPPDRAGET

Eksamensgjennomføringen i videregående opplæring er et stort arrangement som berører samtlige 419 videregående skoler, over 27 000 lærere og 186 000 elever. Organiseringen skal gå opp med tanke på blant annet elevenes fagvalg, tilgang til sensorer og fysiske lokaler. En utredning av når det er best å gjennomføre eksamen, gjør det nødvendig å belyse utfordringer knyttet til hele opplæringsperioden. Skoleårets lengde, oppfyllelse av minstetimetall i fag og opplæring under og etter eksamensperioden er vedvarende og uløste problemstillinger i videregående opplæring som særlig rammer tredje trinn på studieforberedende utdanningsprogram. Organiseringen av eksamensperioden og når den skal gjennomføres, har vært gjenstand for ulike utredninger, arbeidsgrupper, høringer og rapporter i lang tid. Dette utgjør utredningens kunnskapsgrunnlag.

I oppdrag 2024-016 blir Udir bedt om å utrede mulighetene for å flytte sentralt gitt eksamen på vg3 slik at denne permanent legges før 17. mai. Oppdraget innebærer også å undersøke om fylkeskommunene kan gjennomføre lokalt gitt skriftlig eksamen før 1. juni. I tillegg skal følgende forhold belyses:

- konsekvenser for fag- og timefordelingen og mulighetene for å tilby undervisningstimer i tråd med den før eksamen
- konsekvenser for (tidspunkt for) fastsetting av standpunktkarakter
- muligheter for hensiktsmessig bruk av skoleåret (før og etter eksamen)
- fordeler og ulemper for hele elevgruppen, med utgangspunkt i forskning og data
- tilgang til sensorer og eventuelle andre konsekvenser for sensur og sensorarbeid
- administrative og økonomiske konsekvenser, både på skolenivå, skoleeiernivå og sentralt nivå
- konsekvenser for framtidig utvikling av nye eksamensformer

I tillegg kan andre aktuelle forhold belyses. Oppdragsbrevet understreker at det ikke skal foreslås endringer i fag- og timefordeling som følge av oppdraget, men dersom det er naturlig, bør tematikken drøftes. Vi blir også bedt om å gjøre en vurdering av om det er mulig å nå målet om at endringen gjennomføres fra og med våren 2026, og beskrive hvilke forutsetninger som må være på plass for at dette lar seg gjennomføre.

Dette er første statusrapport, og den endelige rapporten skal ferdigstilles innen 1. juni 2025. I denne rapporten beskriver vi rammer for oppdraget, inkludert nåsituasjonen. Videre presenterer vi kunnskapsgrunnlaget og tidligere utredninger knyttet til eksamensgjennomføringen. Deretter gjør vi rede for utfordringsbildet ved å beskrive og vurdere problemet. Dette etterfølges av en beskrivelse av ønsket framtidig tilstand. Avslutningsvis presenterer vi aktuelle tiltak, inkludert dagens situasjon og forventet framtidig utvikling.

1.1 Vår forståelse av oppdraget

Med bakgrunn i oppdrag 2024-016 er det behov for å utrede og belyse ulike forhold knyttet til eksamen. Slik oppdragsbrevet er utformet, er endring av eksamenstidspunktet i vg3 en mulig løsning på et problem, og vi har valgt å jobbe ut fra følgende problemstilling: *Når er det best å gjennomføre eksamen?*

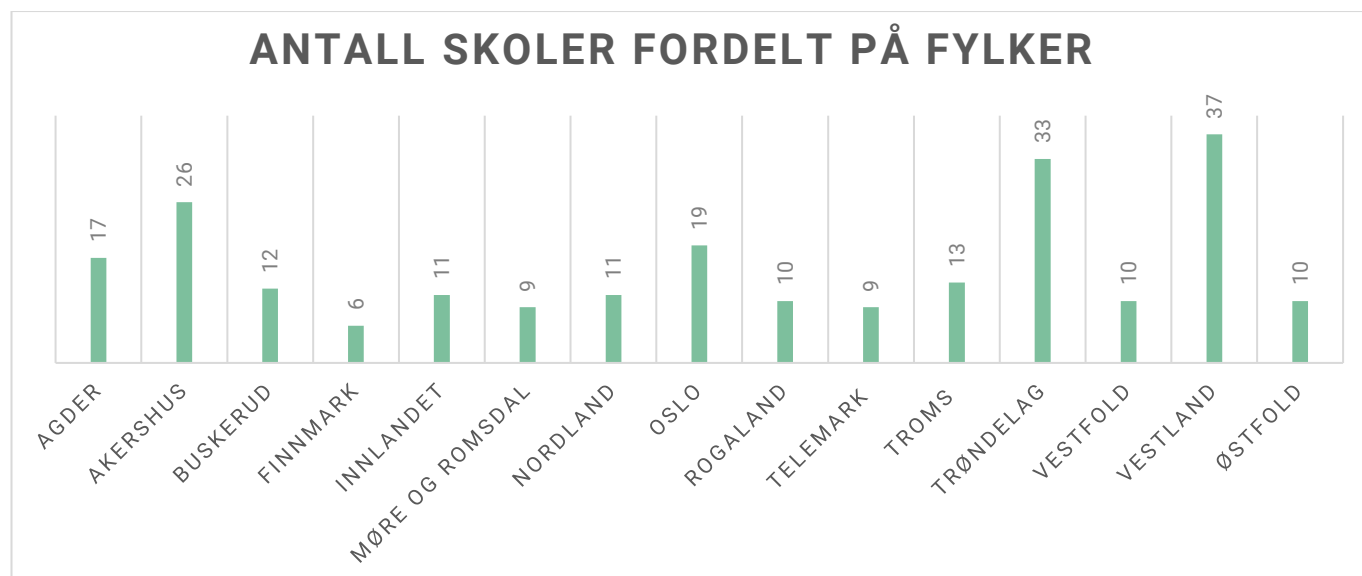
Siden 1979 har eksamensperioden for sentralt gitt skriftlig eksamen i videregående opplæring startet etter 17. mai (Baklien, 2011). Før den tid lå eksamensperioden før 17. mai og flyttingen av skriftlig eksamen ble gjennomført som et tiltak for å dempe russefeiringen. I kjølvannet av denne endringen har det med jevne mellomrom oppstått diskusjoner rundt utfordringer knyttet til tidspunktet for gjennomføringen av eksamen. Særlig er mulighetene til å tilby minstetimetall i fag, god utnyttelse og godt læringsutbytte i siste del av opplæringsperioden, samt markering av avsluttet skolegang for vg3-elever tilbakevendende temaer. Vår inngang til å undersøke når det er best å gjennomføre eksamen, er hvordan det kan legges til rette for gode læringsprosesser for elevene gjennom hele opplæringsperioden. Utredningen omfatter både offentlige og private skoler, men vi henviser gjennomgående til paragrafer i opplæringsloven og opplæringsforskriften, og ikke privatskoleloven eller privatskoleforskriften.

1.2 Involvering i arbeidet

I arbeidet med utredningen har vi involvert følgende parter: referansegruppe for vurdering, Råd for studieforbereende opplæring, Samordna opptak, Novari IKS, statsforvalteren, Fylkesdirektørkollegiet for kompetanse og utdanning (FKU) og skoleledere. FKU har i tillegg etablert en egen ressursgruppe for å bistå Udir i arbeidet. Utdanningsforbundet, Lektorlaget, Skolenes landsforbund, Skolelederforbundet og Elevorganisasjonen er alle representert i én eller flere av de nevnte arenaene for samarbeid. Siden arbeidet med statusrapporten har foregått over en relativt kort tidsperiode, har noen av partene blitt koblet på senere i prosessen enn andre. Blant annet ble saken først lagt fram for Råd for studieforbereende 4. desember, med den konsekvens at medlemmene har hatt kort tid til å sette seg inn i og uttale seg om saken. Underveis i prosessen har partene fått mulighet til å lese utkast til statusrapporten, kommentere på den og uttale seg skriftlig om foreslåtte tiltak i utredningen.

For å få en bedre forståelse for hvilke utfordringer ved eksamensgjennomføringen som treffer videregående skole, inviterte vi dem til å delta i en spørreundersøkelse. Skoleåret 2023/2024 hadde vi 419 videregående skoler i Norge, hvorav 317 var offentlige og 102 private¹. 233 skoler deltok i undersøkelsen, og som det går fram av figur 1, er alle fylkeskommunene representert med flere deltakere. 97 prosent av skolene er offentlige, og 77 prosent er kombinerte skoler med både studieforbereende og yrkesfaglige programområder. I undersøkelsen spurte vi om eksamensperioden og fag- og timefordelingen. Vi bruker resultatene til å beskrive og underbygge begrunnelser for utfordringsbildet, nullalternativet og tiltakene i utredningen. I statusrapporten har vi særlig lagt vekt på utdypende og forklarende innspill knyttet til skolenes arbeid med timeplanlegging fordi spørsmålet om når det er best å gjennomføre eksamen, har direkte påvirkning på skolenes handlingsrom og muligheter for å sikre at elevene får den opplæringen og det minstetimetallet de har krav på. Vi har også fulgt opp undersøkelsen med samtaler med enkeltskoler, blant annet Sandefjord videregående skole, for å øke vår forståelse for hvordan skolene planlegger undervisningen både for lærere og elever.

¹ <https://analysebrettet.udir.no/videregaende-nokkeltall?FylkeFilter=&Skole%C3%A5r=&UtdanningsprogramFilter=&Skole=&UtdanningstypeFilterC1=&Eierform=Alle%20eierformer&Tilganger=>

Figur 1: Oversikt over antall skoler som svarte på spørreundersøkelsen, fordelt på fylker

For vårhalvåret planlegger vi å sende ut spørreundersøkelser til elever og lærere i videregående skole, for å belyse deres perspektiver på problematikken. I tillegg ønsker vi å utføre en samfunnsøkonomisk analyse for å belyse administrative og økonomiske konsekvenser, både på skolenivå, skoleeiernivå og sentralt nivå, slik oppdragsbrevet ber om.

1.2.1 INFORMASJON FRA VISMA INSCHOOL

Skolene planlegger skoleåret og elevenes undervisning med det skoleadministrative verktøyet Visma InSchool (VIS). Det gir mulighet til en dynamisk timeplan, der timeplanen til elevene kan se ulik ut fra uke til uke. VIS gir også skolene en god oversikt over når minstetimetallet i fag for elever er oppnådd, og hvor mye av undervisningen som er planlagt gjennomført når eksamensperioden starter. Det er også mulig å generere rapporter som viser om den enkelte elev har fått oppfylt minstetimetallet i fag, gitt at oppmøte er registrert korrekt. Timeplanen blir planlagt på gruppenivå, så ekskursjoner og lignende kan få innvirkning på den enkelte elevs timetall i fag.

I utredningen benyttes VIS for å undersøke praksis hos skolene med tanke på hvordan de planlegger for at elevene skal få oppfylt sin rett til minstetimetall i fag. Skoleårsplanleggingsmodulen, sammen med samtaler med skoleårsplanleggere, gir et godt grunnlag for å beskrive hvordan den planlagte opplæringen ser ut i praksis.

2 KUNNSKAPSGRUNNLAGET

Kunnskapsgrunnlaget skaper en kontekst for å forstå bakgrunnen for utfordringene som beskrives i oppdragsbrevet, og syntetiserer tidligere arbeid på området. Dette inkluderer utredninger, høringer og tilsyn i perioden 2005–2019. I tillegg presenterer vi endringer og arbeid som har betydning for eksamensperioden, fra 2019 til i dag. Kapitlet starter med en redegjørelse for eksamens formål og roller, og ansvarsfordeling mellom sentralt og lokalt nivå i eksamensgjennomføringen.

2.1 Eksamens formål og roller

Kapittel 9 i opplæringsforskrifta regulerer individuell vurdering, inkludert eksamen. § 9-25 stadfester at «ein eksamenskarakter skal vere uttrykk for den kompetansen kvar elev eller privatist viser på eksamen og gi høve til å vise kompetanse i så stor del av faget som mogleg ut frå eksamensforma». Eksamen skal vere i samsvar med kompetansemåla i læreplanen, jf. § 9-1. Samtidig utdyper merknaden til paragrafen følgende:

Hvor stor del av læreplanen som prøves til eksamen, vil kunne variere blant annet ut fra eksamensform, tidsramme og hvordan kompetansemålene er formulert i læreplanen. Det er ikke meningen at eleven skal få vist like stor bredde av sin kompetanse til eksamen som ved standpunktvurderingen.

Selv om standpunktkarakterer og eksamenskarakterer er likestilte sluttvurderingsformer, ilegges eksamen i enkelte sammenhenger en større betydning (Eksamensgruppa, 2019). For en elev som har karakteren 2 eller bedre til standpunkt, men oppnår karakteren 1 til eksamen, vil faget ikke være bestått. I motsatt fall, jf. opplæringsforskrifta § 9-3, blir faget regnet som bestått dersom en elev som har fått karakteren 1 i standpunkt, oppnår karakteren 2 eller bedre til eksamen. I tillegg til å sertifisere, gjennom å gi informasjon om kompetanse ved avslutningen av opplæringen, har eksamen- og standpunktkarakterer som formelt formål å rangere søkere. Dette følger av forskrift til lov om høgare utdanning § 7-1 punkt 3 og 4.

Det formelle formålet med en sluttvurdering er å sertifisere og rangere kandidater, men eksamen har også uformelle roller og funksjoner som påvirker opplæringen i fag. Eksamensgruppa (2020) peker blant annet på at eksamen påvirker opplæringen, elevenes prioriteringer og lærernes vektlegging i undervisningen gjennom å gi signaler om hva som er viktig for å være eksamensberedt. Eksamen har også en historisk utfordrende funksjon ved at mange skoler sammenligner elevenes standpunktkarakterer og eksamenskarakterer med forventning om at de to karakteruttrykkene skal ligge på noenlunde samme nivå. På den måten bidrar eksamen til å kvalitetssikre sluttvurderingen totalt sett. Det er læreplanen som skal styre undervisningen og danne utgangspunktet for elevenes opplæring. Samtidig kan overordnede og åpne kompetansemål bidra til at sentralt utviklede eksamensoppgaver blir mer retningsgivende for hvordan lærere tolker og praktiserer læreplanen (Eksamensgruppa, 2019; NOU 2023: 27). Dette påpeker også arbeidsgruppa som i 2022 utarbeidet en rapport om hjelpemidler til eksamen i matematikk^[1]. Påvirkningen en eksamen eller prøve har, som ligger utenfor prøvens formål, betegnes som washback-effekten. Eriksen et al. (2024) har gjennomført en spørreundersøkelse der 508 norsklærere på ungdomstrinnet og studieforberedende løp fra fire fylker deltok. Lærerne i undersøkelsen peker på at eksamen har størst påvirkning på hvilke hensyn de tar i utformingen av formelle vurderingssituasjoner det siste undervisningsåret, og opplever større frihet til å ta egne valg de to første årene av ungdomsskolen og videregående. Lærerne sier også at norskeksamen har en positiv innvirkning ved å gi retning i faget, tydeliggjøre hva fagets sentrale kompetanse er, og hvordan man kan måle den. Baksiden av dette er at eksamen kan bidra til at opplæringen blir mer ensidig og mindre fleksibel.

2.2 Ansvarsfordeling i eksamensgjennomføringen

§ 9-26 i opplæringsforskrifta regulerer ansvaret for eksamen. Ansvaret er ulikt fordelt for eksamensformene mellom sentralt gitt og lokalt gitt eksamen. I læreplanene skilles det mellom eksamen som er utarbeidet sentralt med sentral sensur, eksamen som er utarbeidet sentralt med lokal sensur, og eksamen som er utarbeidet lokalt med lokal sensur. Udir har ansvar for utarbeidelse av sentralt gitt skriftlig eksamen og fylkeskommunen har ansvar for utarbeidelse av lokalt gitt skriftlig, muntlig, muntlig-praktisk og praktisk eksamen. I tillegg har fylkeskommunen ansvar for gjennomføringen av alle eksamener.

§ 9-30 regulerer antall eksamener på studieforberedende utdanningsprogram og sier at om lag 20 prosent av elevene i vg1 skal trekkes ut til eksamen i ett fag. I vg2 skal alle elevene trekkes ut til eksamen i ett fag. I vg3 skal alle elever ha skriftlig eksamen i hovedmålet sitt, i tillegg til eksamen i tre fag. På programområde for realfag og språk, samfunnsfag og økonomi trekkes elevene normalt ut til to skriftlige og en muntlig, praktisk eller muntlig-praktisk eksamen. På utdanningsprogram musikk, dans og drama trekkes elevene ut til to eksamener, og én muntlig-praktisk eksamen innenfor eget programområde. På de andre studieforberedende utdanningsprogrammene skal elevene trekkes ut til tre eksamener, der minst én skal være fra eget programområde.

2.2.1 TIDSPUNKT FOR SENTRALT GITT SKRIFTLIG EKSAMEN

Udir fastsetter tidspunkt for gjennomføring av sentralt gitt skriftlig eksamen. Eksamensplanen utarbeides ut fra ulike hensyn, blant annet å sikre at elevene kan oppnå vitnemål.

Eksamensperioden starter som regel etter 17. mai for videregående, mens den for grunnskolen kan starte uka før. Hvor mange dager perioden varer, avhenger av tidspunkt for bevegelige helligdager. Fellessensuren legges i siste skoleuke, men det ligger også en vurdering om det skal være tid til hurtigsensur før opptak til høyere utdanning ved Samordna opptak. Tabell 1 gir en oversikt over hvor mange skoledager eksamensperioden har berammet i perioden 2016–2025, og hvilke datoer eksamensperioden har startet og sluttet.

År	Første eksamensdag	Siste eksamensdag	Antall dager
2016	20. mai	6. juni	12
2017	19. mai	7. juni	12
2018	22. mai	5. juni	11
2019	20. mai	6. juni	12
2020	18. mai	4. juni	11
2021	19. mai	4. juni	12
2022	18. mai	3. juni	12
2023	19. mai	2. juni	10
2024	21. mai	31. mai	9
2025	12. mai	23. mai	10

Tabell 1: Oversikt over eksamenstidspunkt for perioden 2016–2025 i videregående opplæring

2.2.2 TIDSPUNKT FOR LOKALT GITT SKRIFTLIG EKSAMEN

Oppdragsbrevet ber Udir om å undersøke om fylkeskommunene kan gjennomføre lokalt gitt skriftlig eksamen før 1. juni. Opplæringsforskrifta § 9-26 andre ledd fastsetter at ved lokalt gitt eksamen har kommunen eller fylkeskommunen ansvaret for å utarbeide eksamensoppgaver, sette dato for eksamen og gjennomføre sensur, om ikke noe annet er fastsatt i læreplanen i faget. Novari IKS, tidligere Vigo IKS, er et interkommunalt selskap som blant annet koordinerer et landsomfattende samarbeid om oppgaveproduksjon og sensur for alle skriftlige lokalt gitte eksamener. Novari IKS har også fått delegert ansvaret for å utarbeide plan for lokalt gitt skriftlig eksamen. Tidspunkt for lokalt gitt skriftlig eksamen følger i dag den nasjonale planen for skriftlig eksamen. Dette gjøres for at eksamensperioden ikke skal bli unødig belastende for fylkeskommunen, og av organisatoriske hensyn som tilgang til lokaler, eksamensvakter, beredskap og IT-leverandører. Novari IKS gjør også her vurderinger knyttet til når Udir legger eksamen i fellesfag som norsk, engelsk, matematikk og delvis fremmedspråk. I eksamensplanleggingen hensyntas også, så langt det er mulig, å legge til rette for at kandidatene kan ta eksamen i alle programfagene som ligger til grunn for tverrfaglig praktisk eksamen.

2.3 Tidligere arbeid

Endring av tidspunkt for eksamensgjennomføringen har vært utredet flere ganger tidligere, senest i 2017. I det følgende gjør vi i korte trekk rede for tidligere arbeid, med vekt på utfordringer, foreslåtte tiltak og vurderinger.

2.3.1 HØRING AV FORSLAG OM Å FLYTTE EKSAMEN TIL FØR 17. MAI (2005)

Med bakgrunn i spørsmål om hvordan tidspunkt for gjennomføring av eksamen påvirker russefeiringen hadde Utdannings- og forskningsdepartementet i 2005 på høring et forslag om å flytte eksamen til før 17. mai.² Departementets vurdering den gang var at en framskyndelse av eksamensperioden enten ville resultere i en nedkorting av skoleåret og/eller en komprimering av opplæringsperioden med lengre skoledager. Det ble også konkludert med at korrelasjonen mellom russefeiring og eksamenstidspunkt er spekulativ, og at det var prinsipielt betenkelig at en privat feiring skal være bestemmende for organiseringen av undervisningsåret og eksamen.

Departementet understreket også at russefeiring primært er en privat markering for myndige personer over 18 år.

2.3.2 TILSYN MED ÅRSTIMETALL I FAG I VIDEREGÅENDE OPPLÆRING (2008)

I 2008 ble det gjennomført et landsomfattende tilsyn i videregående opplæring som viste at 86 prosent av skoleeierne hadde avvik når det gjaldt å sikre elevenes rett til et minste årstimetall (Udir, 2008). Tilsynet konkluderte med at ingen av landets fylkeskommuner oppfylte lovens krav til et forsvarlig system for å sikre elevens rett til opplæring i fag. Noen sentrale funn fra tilsynet var at planlagt årstimetall ikke var i samsvar med det faktiske antall undervisningstimer som ble holdt, og

² <https://www.regjeringen.no/no/dokumentarkiv/stoltenberg-ii/kd/Nyheter-og-pressemeldinger/nyheter/2007/russefeiring-og-eksamen/id466605/>

at skolene avholdt ikke ordinær undervisning i eksamensperioden for elever som ikke hadde eksamen.

2.3.3 UTREDNINGSGRUPPEN FOR ÅRSTIMETALL OG EKSAMEN (2010)

Utredningsgruppen for årstimetall og eksamen ble etablert på bakgrunn av resultatene med det landsomfattende tilsynet med årstimetall i videregående opplæring i 2008. I rapporten fra 2010 pekes det på vesentlig avvik mellom regelverk og praksis (Kudos, 2010). En årsak er motsetninger mellom nasjonale myndigheters tolkninger av lov og forskrift og hvordan dette blir praktisert i sektoren. Gjennomføringen av eksamensperioden beskrives her som den største utfordringen når det gjelder å oppfylle minste årstimetall i fag. Det er ressurskrevende og utfordrende å planlegge for det eksakte timetallet for den enkelte elev når eksamenstrekket foretas etter at timeplanene er lagt. I tillegg pekes det på omfattende organisatoriske utfordringer for skolen med gjennomføring av eksamen. I rapporten understrekes det også at eksamensgjennomføringen berører hele skolen, og ikke vg3 isolert, både ved at lærere er opptatt med sensurarbeid, og ved at selve gjennomføringen legger beslag på rom og andre ressurser. Vg3-elever tar i tillegg fag på vg2 og vice versa, noe som gjør det vanskelig å skille eksamensperioden for trinnene fra hverandre. Utredningsgruppen utarbeidet et alternativ til dagens organisering av eksamensperioden, som innebar å skille opplæring og eksamen, slik at selve opplæringen avsluttes før eksamensperioden starter.

2.3.4 HØRING OM ORGANISERING AV SKOLEÅRET (2011/2012)

I 2011 sendte Kunnskapsdepartementet forslag om organisering av skoleåret på høring (Regjeringen, 2011). I begrunnelsen for høringen ble det presisert at ordinær opplæring etter gjennomføring av eksamen oppleves som lite motiverende, og det ble lagt fram to forskjellige modeller. Modell 1 innebar at all opplæring ble avsluttet før skriftlig eksamen og eksamensperioden startet rundt 23. mai. I modell 2 ble det foreslått at skriftlig eksamen ble gjennomført før 17. mai og perioden mellom skriftlig og muntlig eksamen ble brukt til ordinær opplæring. Departementets vurdering den gang var at modell 1 ville bidra til høyere kvalitet i opplæringen gjennom året ved at elevene får flere timer før eksamen. Modell 2 ville innebære en opplæringsperiode etter at standpunkt er satt i mange fag, noe som vil innvirke på elevenes motivasjon. I tillegg ville, etter departementets oppfatning, grunnlaget for standpunktkarakterer være dårligere dersom de settes tidligere. Departementet mente at en deling av elevenes skoleår hovedsakelig bør begrunnes i at det vil bidra til økt kvalitet i opplæringen. Departementet vektla videre behovet for å tilrettelegge for en organisering av elevenes skoleår som i størst mulig grad gir motiverte elever hele året gjennom. Det ble påpekt at opplæring etter at standpunktkarakterer er satt, vil oppleves som lite meningsfylt.

2.3.5 KARTLEGGING AV ÅRSTIMETALL I FAG (2016)

Kartleggingen av undervisningstimer som ble gjennomført av NIFU (Sjaastad et al., 2016), viste stor variasjon i hvordan skolene planlegger for og gjennomfører undervisningstimer. Eksamensperioden trekkes her fram som den enkeltårsaken som bidrar til størst bortfall av undervisningstimer. Kartleggingen viser at enkelte skoler planlegger for å nå kompetansemålene i fag før eksamen, men

bare halvparten av skolelederne oppgir at de tar høyde for eksamensperioden i planleggingen av undervisningstimer. Det innebærer at årstimetallet fordeles likt på alle skoleuker, selv om bortfall av timer forekommer. Årsaker til at undervisning i eksamensperioden er spesielt krevende, er blant annet trekkordningen, at klasserom benyttes til eksamensgjennomføring, og at faglærerne er opptatt med eksamensrelaterte oppgaver. Selv om flertallet av lærere forsøker å gjennomføre ordinær undervisning under og etter eksamensperioden, oppgir hver tredje lærer at dette ikke fungerer godt. Om lag halvparten av lærerne og skolelederne som deltok i undersøkelsen, ønsker en endring av eksamensperioden for å sikre elevene mer undervisning. I tillegg viser kartleggingen at elevenes motivasjon for undervisning etter at kompetansemålene er nådd og eksamen gjennomført, er lav.

2.3.6 RAPPORT OM ORGANISERING AV SKOLEÅRET I VIDEREGÅENDE OPPLÆRING (2017)

Kunnskapsdepartementet satte i 2016 ned en arbeidsgruppe som skulle vurdere mulige organiseringer av skoleåret i videregående opplæring, i lys av utfordringer knyttet til undervisningstid og eksamen (Udir, 2017). Arbeidsgruppa belyste behovet for mer fleksible rammer å planlegge opplæringsperioden innenfor, der koplingen mellom årstimetall i fag og minstelengden for opplæringstiden er problematisk. Basert på innspill i høringsrunden i 2012 ble komprimering av opplæringstiden ikke vurdert som et realistisk alternativ. Gruppa la i stedet vekt på ulike modeller for å komprimere eksamensperioden som en løsning for å oppnå årstimetallet i alle fag. Et sentralt moment i arbeidsgruppens rapport var at eksamenstiden ikke fungerte godt som opplæringstid. Å oppfylle minstelimestallet i fag og gjennomføre all undervisning før eksamensperioden startet, ville derfor være fordelaktig. Arbeidsgruppa diskuterte også forholdet mellom opplæringstid, eksamensavvikling og russefeiring. Gruppa konkluderte med at en effektivisering av skoleåret ikke kan ha som formål å støtte ikke-faglige aktiviteter, men derimot å legge til rette for ryddige og gode læringsprosesser. Å innføre tidligere eksamen ville innebære å kutte ned på opplæringstida, og å gjennomføre en slik endring for å påvirke russefeiringa ble beskrevet som «eit drastisk grep med usikkert resultat». Det ble videre konkludert med at «det er ingen grunn til å signalisere at organiseringa av skoleåret skal «sette av plass til russetid». Indirekte kommuniserte forslagene arbeidsgruppa la fram at hensyn til elevenes læring må være den sentrale begrunnelsen for å gjøre endringer i eksamensperioden.

2.3.7 HØRING OM ORGANISERING AV SKOLEÅRET (2019)

På bakgrunn av rapporten om organisering av skoleåret i videregående skole gjennomførte Udir en høring våren 2019 (Udir, 2019). Høringen omfattet forslag om å komprimere eksamensperioden, gjennomføre eksamenstrekket tidligere, endre regler om standpunkt karakter og endre kravene til skoleårets lengde. I det følgende refererer vi til innspill som er av betydning for utredningen. I dagens ordning går vanligvis minst to uker av skoleåret med til sentralt gitt skriftlig eksamen, avhengig av bevegelige helligdager og 17. mai-feiringen. Lengden på eksamensperioden er ikke fastsatt i forskrift. Forslaget som ble sendt på høring, innebar å komprimere perioden til fem dager og produsere doble eksamenssett. Et flertall av høringsinstansene var for en komprimering av eksamensperioden, men identifiserte samtidig en rekke utfordringer. En fordel flere pekte på, var at

en kortere eksamensperiode ville bidra til en lengre periode med ordinær undervisning, og gjøre det enklere å planlegge for undervisning som ivaretar årstimetallet i fag. Det ble understreket at en naturlig plassering av eksamen var så sent i skoleåret som mulig. Av hensyn til opplæringen støttet Udir dette innspillet i oppsummeringen av høringen. Av andre utfordringer ble det av mange trukket fram stort press på eksamenslokaler og IT-systemer lokalt.

I fag med sentralt gitt eksamen skal standpunktkarakteren fastsettes senest dagen før fellessensurmøtet. I fag med lokalt gitt eksamen skal standpunktkarakteren fastsettes senest dagen før skolen gjennomfører den første lokalt gitte eksamenen i faget på trinnet innenfor utdanningsprogrammet. Forslaget som var på høring, innebar at standpunkt ikke skulle være satt før lokalt gitt eksamen ble gjennomført. En potensiell gevinst av en slik endring ville være mer tid til opplæring på slutten av skoleåret. I oppsummeringen trekkes det blant annet fram at en slik endring vil være positiv fordi tiden etter at standpunkt er satt og eksamen gjennomført, er lite effektiv og reduserer elevenes motivasjon. Samtidig argumenteres det for at det er urealistisk å tro at elever vil ha motivasjon til mer opplæring etter at eksamen er gjennomført, og minstetimetallet i fag må gis før standpunkt og lokalt gitt eksamen. I tillegg er det en krevende kabal å få undervisningen til å gå opp i eksamensperioden fordi lærere har eksterne sensoroppdrag til lokalt gitt eksamen og undervisning faller bort av den grunn. På den positive siden pekes det på at opplæring og undervisning handler om mer enn at elevene skal få sluttvurdering. «All undervisning er viktig og meningsfylt, også etter at standpunktkarakter er satt og eventuelle eksamener er avlagt.»

I høringen ble det spurt om å endre kravene til skoleårets lengde for å kunne gjennomføre all opplæring før eksamensperioden. I oppsummeringen av høringen blir det løftet fram flere relaterte problemstillinger som det er aktuelt å se nærmere på. Det pekes her på et behov for å skille opplæring fra eksamen. Det ble også i denne høringen pekt på utfordringen med å planlegge for bortfall av undervisning, både knyttet til eksamensforberedelser og -gjennomføring og andre, uforutsette årsaker. Å innføre en tydeligere definisjon av opplæringsbegrepet var et behov arbeidsgruppa identifiserte i rapporten, som flere av høringsinstansene etterlyste og understrekte viktigheten av.

2.3.8 OPPSUMMERING

Kunnskapsdepartementet har over flere år vurdert ulike modeller for organisering av skoleåret, med vekt på eksamensperioden og kvaliteten på opplæringen. I 2011 ble to modeller foreslått: én der all opplæring avsluttes før skriftlig eksamen, og én der skriftlig eksamen gjennomføres før 17. mai, med videre opplæring fram til muntlig eksamen. I 2016 viste en undersøkelse fra NIFU at eksamensperioden er hovedårsaken til bortfall av undervisningstimer, med stor variasjon i skolers planlegging. En arbeidsgruppe i 2017 foreslo å komprimere eksamensperioden, og en høring i 2019 viste støtte for dette, selv om det er utfordringer knyttet til press på eksamenslokaler og IT-systemer. Forslagene tok sikte på å sikre mer effektiv opplæring og motivasjon blant elever gjennom hele skoleåret. Høringen understreket behovet for å dele opplæring og eksamen i to ulike

perioder og en tydeligere definisjon av opplæringsbegrepet. Det ble også argumentert for at eksamensperioden bør ligge så sent i året som mulig, for å ivareta elevenes rett til og skolenes mulighet til å planlegge for å ivareta minstetimetallet i fag.

2.4 Hva har skjedd siden forrige utredning?

Som vi har gjort rede for i det foregående, ble problematikker knyttet til tidspunkt for gjennomføring av eksamensperioden sist utredet i 2017 og var på høring våren 2019. Siden den gang har det, sammenlignet med tidligere perioder, skjedd mye på eksamensfeltet. I det følgende beskriver vi sentrale endringer og arbeid knyttet til eksamen som kompletterer tidligere utredninger og undersøkelser.

2.4.1 EKSAMENSGRUPPAS ARBEID

I 2018 satte Kunnskapsdepartementet ned eksamensgruppa, som bisto Udir i arbeidet med å utrede et helhetlig eksamensordningssystem. Gruppa leverte delrapporten «Kunnskapsgrunnlag for evaluering av eksamensordningen» (2019) og sluttrapporten «Vurderinger og anbefalinger om framtidens eksamen» (2020). I første delleveranse (2019) sammenstilles kunnskapsgrunnlaget om eksamen, der det pekes på at eksamenssystemet og -kvaliteten – med unntak av mindre studier og spørreundersøkelser – i liten grad har vært gjenstand for forskning. Kunnskapsgrunnlaget om eksamen i norsk kontekst er av den grunn begrenset og lite systematisk. I sluttrapporten presenterer eksamensgruppa vurderinger og anbefalinger for framtidens eksamen, inkludert alternative eksamensformer. Gruppa valgte her å beskrive nærmere tverrfaglig eksamen, langtidsprosjekter og mappevurdering som mulige, framtidige deler av sluttvurderingen. Dette er eksamensformer som åpner for å prøve andre former for kompetanse, enn den rent faglige, og vil medføre et større lokalt handlingsrom for gjennomføring av eksamen.

2.4.2 FAGFORNYELSEN OG LK20

I forbindelse med fornyelsen av læreplanverket ble forslag om endringer i eksamensordningene sendt på høring våren 2020 (Udir, 2020a). I tillegg ble kapittel 3 i forskriften til opplæringsloven revidert. Eksamensordningene som ble foreslått i høringen, var stort sett innenfor eksamensformene som forskriften allerede åpner for. For videregående var forslaget først og fremst å endre fra muntlig til muntlig-praktisk eksamensform i de fleste fellesfagene. På bakgrunn av tilbakemeldinger i høringen ble endringen ikke innført, med unntak av matematikk fellesfag og naturfag.

2.4.3 LIEDUTVALGET OG FULLFØRINGSREFORMEN

Lied-utvalget ble i 2017 nedsatt for å se på struktur og innhold i videregående opplæring. Med utgangspunkt i beskrivelser av styrker og svakheter ved dagens ordning foreslo utvalget en rekke tiltak som svar på aktuelle og framtidige utfordringer videregående opplæring skal løse. Relatert til eksamen og eksamenssystemet peker også Lied-utvalget på at for mange undervisningstimer faller bort i eksamensperioden, og mener at sluttvurderingen i fag må utvikles slik at elevene får mer tid til undervisning, og ikke mindre. I sluttinnstillingen (NOU 2019: 25) pekes det på et behov for sluttvurderingsformer i videregående opplæring som bedre gir elevene mulighet til å vise bredden i

kompetanse de har utviklet. I tråd med eksamensgruppas anbefalinger løfter utvalget blant annet fram behovet for innføringen av nye, kompetansebaserte eksamensformer, som i større grad er tilpasset det enkelte fag og kombinasjoner av fag.

2.4.4 NY DIGITAL GJENNOMFØRINGSLØSNING FOR SKRIFTLIG EKSAMEN

Parallelt med innføringen av LK20 tok Utdanningsdirektoratet i bruk en ny digital gjennomføringsløsning for skriftlig eksamen (EPS) (Udir, 2023). Digitalisering av eksamen har åpnet opp for nye formater i eksamensoppgaven og oppgaveleveringen. Slike formater kan for eksempel være lydfiler, video, multimodale tekster eller interaktive oppgaver. I tråd med innføring av nye læreplaner og EPS ble det utviklet et nytt rammeverk for fellesfagene til sentralt gitt eksamen (Udir, 2024a). Våren 2021 ble første heldigitale eksamen i EPS gjennomført etter læreplaner for vg1, både for sentralt gitt og lokalt gitt skriftlig eksamen.

2.4.5 TILSYN MED FAG- OG TIMEFORDELING I ROGALAND (2023)

Statsforvalteren i Rogaland (2024) førte tilsyn med fag- og timefordeling så sent som i 2023. Bakgrunnen for tilsynet var medieoppslag som beskrev tidlig sommerferie for elevene, og bekymringen var knyttet til hvorvidt elevenes opplæring var i tråd med fag- og timetallsfordelingen. Tilsynet avdekket brudd på minstetimetallet på alle de seks skolene hvor det ble foretatt stikkprøvekontroll. Tilsynet avdekket blant annet manglende internkontroll knyttet til timetall i videregående opplæring. Tilsynet pekte også på at Visma InSchool er et velegnet verktøy for skole og skoleeier for å følge opp at elevene får minstetimetallet, men at det krever gode rutiner på skolen med planlegging av timene og oppmøteregistrering. Skoleeiers kontroll i etterkant kan bidra til å bedre rutinene på skolen. Trolig er ikke disse tilfellene unike, og manglende oversikt over faktiske gjennomførte timer i det enkelte fag samt avvik fra minstekravet forekommer mest sannsynlig i flere fylkeskommuner. Utfordringene knyttes i stor grad til bortfall av planlagte timer i eksamensperioden, ved skoleårets slutt og i forbindelse med andre aktiviteter. Det bekrefter funnene i NIFU-rapporten fra 2016 (Sjaastad et al., 2016), der skoleåret noen steder fortsatt planlegges etter prinsippet 38×5 uten å ta hensyn til eksamensperiode eller skoleårets siste periode.

2.4.6 UTVALGET FOR KVALITETSUTVIKLING I SKOLEN

Utvalget for kvalitetsutvikling i skolen fikk i oppdrag å gjennomgå kvalitetsvurderingssystemet og gi forslag til tiltak for å videreutvikle det. Knyttet til eksamen foreslår utvalget i NOU 2023:27 *Et nytt system for kvalitetsutvikling – for elevenes læring og trivsel* blant annet å forsterke sensorskoleringen, der et mindretall også foreslår å sette et tak for hvor mange besvarelser en sensor kan vurdere per eksamenskode. Utvalgets mindretall foreslår i tillegg at det på bakgrunn av forsøk med og utprøvinger av alternative eksamensformer legges fram forslag til endringer i eksamensordningen i den videregående opplæringen.

2.4.7 NY OPPLÆRINGSLOV (2024)

I lovproposisjonen (Prop. 57 L [2022–2023]), vises det både til høringen om organisering av skoleåret fra 2019 og *Fullføringsreformen* (Meld. St. 21 [2021–2022]), der særlig forslaget om å

åpne for at videregående opplæring kan gjennomføres på kortere tid, løftes fram. Departementet konkluderte med å ikke følge opp høringen i lovproposisjonen, men se opplæringsperiodens lengde i sammenheng med oppdraget om å utrede fag- og timefordelingen i videregående opplæring. Den nye opplæringsloven er gjeldende fra 1. august 2024, og regelen om at opplæringen skal strekke seg over minst 38 uker innenfor en ramme på sammenhengende uker i skoleåret, videreføres. I forarbeidene til proposisjonen, NOU 2019:23 *Ny opplæringslov*, løftes også diskusjonen om uklarheter rundt opplæringsbegrepet, der utvalget påpeker at det er uklart hva som ligger i begrepet. I høringen var det dog få høringsinstanser som uttalte seg om hva som skal regnes som opplæring, og en nærmere definisjon av begrepet ble i denne omgang ikke lovfestet.

2.4.8 UTPRØVING OG FORSØK

Etter eksamensgruppas arbeid og anbefalinger har det blitt satt i gang forsøk med og utprøvinger av andre eksamensformer. Våren 2024 ble langtidsoppgaven prøvd ut i fagene biologi 2, politikk og menneskerettigheter og matematikk 1P-Y, og for våren 2025 suppleres disse av faget engelsk 2 (Udir, 2024c). Arbeidet med langtidsoppgaven strekker seg over tid, slik at elevene får mulighet til å fordype seg i en selvvalgt problemstilling. i matematikk 1P-Y i 10–14 uker. Langtidsoppgaven vurderes i samarbeid mellom faglæreren og en ekstern faglærer, der både oppgaven og en fagsamtale legges til grunn.

Våren 2025 gjennomføres det forsøk med skriftlig-muntlig eksamen for praksiskandidater i yrkesfagene renholdsoperatørfaget og kokkfaget (Udir, 2024d). Forsøket skal gjennomføres tre ganger, og erfaringene som gjøres her, vil gi kunnskap om hvordan eksamensformen fungerer som sluttvurdering. Det er satt føringer om at forsøket med skriftlig-muntlig eksamen skal foregå i samme tidsperiode som ordinær skriftlig eksamen, og hele eksamenen skal gjennomføres i løpet av tre virkedager. Oppgavene i den skriftlige delen er lik for alle kandidatene, mens oppgavene i muntlig del ikke vil være det.

2.4.9 AVGANGSMARKERING 2026

Fylkesdirektørkollegiet for kompetanse og utdanning har satt ned en nasjonal arbeidsgruppe, som skal utarbeide en strategi og handlingsplan for en endret avgangsfeiring i 2026³. Rogaland fylkeskommune leder arbeidet, og omkring 30 ungdommer deltar i arbeidet. I forbindelse med dette arbeidet er det også etablert en nasjonal gruppe på tvers av etater og organisasjoner. I gruppen sitter Elevorganisasjonen, Nettverket for Ungdommenes fylkesråd, tidligere russ, fylkeskommunene, Kunnskapsdepartementet, Utdanningsdirektoratet, Helsedirektoratet, Politidirektoratet, Forbrukerrådet, Forbrukertilsynet, KS, Statens vegvesen, Trygg Trafikk, Blå Kors, KORUS, SLT nasjonalt, Landsgruppen for helsesykepleiere, Skolelederforbundet, Lektorlaget, Utdanningsforbundet, Kronprinsparets fond, Voksne for barn, Foreldreutvalget for grunnskolen og Elev-, lærling og mobbeombudene i Norge. De fleste i denne gruppen arbeider allerede aktivt med tiltak knyttet til russetiden. Det foregår i tillegg et politisk arbeid i de ulike fylkeskommunene (Udir, 2024). Arbeidsgruppen skriver at avgangsmarkeringen har utviklet seg til å bli en ressurskrevende

³ https://www.rogfk.no/_f/p1/ie59cb5cd-8135-4f21-bb5f-d4fd019cb0c4/strategi-2026-ny-feiring.pdf

og omfattende feiring som preger hele det videregående opplæringsløpet med utenforskap, rus og utagerende atferd. Læringsmiljøet, faglig utbytte og eksamen lider under dagens lange feiring, som i all hovedsak er styrt av kommersielle aktører.

Arbeidsgruppen har formulert en strategi i tre punkt:

- Avgangsmarkering starter når videregående skole er ferdig, medio juni, og lengden for feiringen avgrenses til én uke.
- Markedsaktørenes kontroll over feiringen svekkes og kommersielt press minskes.
- Det tilrettelegges for at avgangselevne har en felles feiring og et sted å være.

2.4.10 OPPSUMMERING

Siden forrige utredning har nye læreplaner i LK20 blitt innført fra 1. august 2020. I forbindelse med dette arbeidet ble forskriften som regulerer vurdering revidert og eksamensform for fellesfagene i grunnskolen ble sendt på høring. I tillegg har ny opplæringslov med forskrifter tredd i kraft fra 1. august 2024, som hovedsakelig viderefører tidligere bestemmelser om vurdering.

Det pågår nå flere forsøk og utprøvinger med alternative sluttvurderingsformer som følge av eksamensgruppas arbeid og anbefalinger. Våren 2024 ble langtidsoppgaver prøvd ut i fire fag og fra våren 2025 utvides forsøket med ett fag til. Langtidsoppgavene gir elevene tid til fordypning i en selvvalgt problemstilling og vurderes av både faglærer og en ekstern faglærer. I 2025 vil det gjennomføres forsøk med skriftlig-muntlig eksamen i yrkesfagene renholdsoperatørfaget og kokkfaget. Disse eksamenene vil bli gjennomført tre ganger for å evaluere hvordan de fungerer som sluttvurdering. Forsøket skal foregå samtidig som den ordinære skriftlige eksamen og gjennomføres over tre virkedager.

For avgangsmarkeringen i 2026 har Fylkesdirektørkollegiet for kompetanse og utdanning satt ned en nasjonal arbeidsgruppe, ledet av Rogaland fylkeskommune. Arbeidsgruppen består av 40 ungdommer og representanter fra ulike etater og organisasjoner. Gruppen skal utarbeide en strategi og handlingsplan for en endret avgangsfeiring, som ønsker å redusere ressursbruk, rus og utagerende adferd. Målet er at avgangsmarkeringen starter etter videregående skole er ferdig, lengden av feiringen begrenses til én uke, markedsaktørenes kontroll svekkes, og det tilrettelegges for en felles feiring for elevene.

3 UTFORDRINGSBILDET

I oppdragsbrevet ber Kunnskapsdepartementet Udir om å utrede mulighetene for å flytte sentralt gitt skriftlig eksamen på vg3 slik at den permanent legges før 17. mai. Oppdragsbrevet spesifiserer ikke hvorvidt eksamen på vg1 og vg2 også skal flyttes til før 17.mai. I denne utredningen tar vi utgangspunkt i at flytting av eksamensperioden til før 17. mai omfatter skriftlig eksamen på vg1, vg2 og vg3.

Eksamensperioden ligger i dag mot slutten av opplæringsperioden, men samtidig gjenstår en del av skoleåret etter at eksamen er gjennomført. Elevene skal ha 38 uker opplæring innenfor en sammenhengende periode på 45 uker, og de fleste skolene utarbeider en skolerute som går over minst 190 dager. Tidspunkt for når det er best å gjennomføre eksamen avhenger først og fremst av at det er tilstrekkelig tid til opplæring i fag før eksamen, og at det er tilstrekkelig tid til sensur i etterkant. Tidspunktet for sensur er igjen avhengig av det er tilstrekkelig tid til å ferdigstille vitnemål før opptak til høyere utdanning. Dette tidspunktet ligger rundt 20. juni.

Kvaliteten i sensuren er et viktig moment for å fastsette rammene for sensorarbeid, og normalt har sensorene rundt 2–4 uker til å sensurere, avhengig av fag og eksamensdato. Å gjennomføre eksamen før 17. mai vil gi bedre tid til skriftlig sensur, gitt at tidspunkt for fellessensuren ikke flyttes. For opplæringen vil en tidligere oppstart av eksamensperioden innebære mindre tid til å jobbe med læreplanene før eksamen. En konsekvens av dette kan bli at eksamensperioden samlet sett blir enda lenger, eller at elevene i vg3 får enda flere undervisningsfrie uker og dager mot slutten av skoleåret.

Skolene gjennomfører lokalt gitte eksamener på ulike tidspunkt, og starter som regel i slutten av mai eller i starten av juni. I denne perioden er faglærerne både sensor for egne elever og sensor for andre elever ved andre skoler. Dette gjør at lokalt gitt eksamen total sett strekker seg over flere uker. For en skole kan det innebære at for eksempel muntlig eksamen gjennomføres i slutten av mai mens den for en annen skole kommer i midten av juni.

Udir har bedt Novari uttale seg om muligheten til å gjennomføre lokalt gitt skriftlig eksamen før 1. juni, og i en skriftlig tilbakemelding problematiseres en slik endring ut fra følgende forhold:

- Svært mange av eksamensfagene på vg3 er også tilbudt på vg2.
- Dersom kun eksamen på vg3 skal flyttes fram, vil man være avhengig av å utarbeide flere eksamensoppgaver i samme fag fordi elever i vg2 også tar disse fagene.
- Faglærere arbeider ofte på flere trinn, og det kan by på utfordringer å komme fra undervisning for å sensurere eller gjennomføre sensorskoleringer.

I tillegg understreker Novari at å strekke eksamensgjennomføringen over enda flere uker enn i dag vil by på stor belastning på fylkeskommunene som arrangør. Dette bekreftes også av eksamenskontorene som er representert i FKUs ressursgruppe. På bakgrunn av dette har Udir besluttet å utrede flytting av alle skriftlige eksamener til før 17. mai.

3.1 Fag- og timefordelingen

Utredningen skal belyse konsekvenser for fag- og timefordelingen og mulighetene for å tilby opplæring i tråd med denne før eksamen. Fag- og timefordelingen angir hvor mange undervisningstimer elevene har rett på i de ulike fagene, og som fylkeskommunene plikter å tilby. Det er ikke et krav i dag at minstetimetallet for opplæring i fag skal være oppfylt før sentralt gitt eksamen, men gitt ordlyden i oppdragsbrevet legger vi til grunn at elevene skal være eksamensberedte, og at tid til

eksamen og forberedelse inngår i opplæringstiden, jf. opplæringsforskrifta § 5-3. I en tidligere utredning (2017) har også Udir lagt følgende tolkning til grunn, som vi støtter oss på:

Eksamen er ei sluttvurdering som skal prøve heile læreplanen, og kravet om at opplæringa i faget skal vere ferdig når eksamen startar, gir eit tydeleg signal til skolane. Det strir mot formålet med sluttvurderinga å vidareføre opplæringa i faget etter eksamen. Derfor er det eit viktig prinsipp at tidspunktet for eksamen blir lagt etter at den ordinære opplæringa i faget er gjennomført. (Udir, 2017, s. 19).

En utfordring med sentralt gitt eksamen er at lærere ikke vet hvilke deler av faget som inngår i eksamen. Det er forventet at det er lagt tilstrekkelig med tid til opplæring i fag, slik at elevene er forberedt i hele læreplanen til eksamen. Læreren har derfor i praksis ikke mulighet til å eventuelt planlegge for mer opplæring i nye deler av faget etter en sentralt gitt skriftlig eksamen. En slik felles forståelse og praksis betyr at størstedelen av timetallet bør være oppfylt før eksamen, men innenfor praktisk gjennomførbare rammer.

3.2 Skoleruta

Fylkeskommunen gir forskrift om skole- og feriedager for elevene. Fylkeskommunene fastsetter ofte skoleruta for flere år om gangen. I noen fylkeskommuner har alle skoler samme skolerute, mens i andre er det gitt et lite, men begrenset handlingsrom til den enkelte skole. Noen fylkeskommuner, blant annet Oslo, samarbeider også med kommunen om å lage felles rute for både grunnskole og videregående. Opplæringslova § 14-1 første ledd fastsetter at «opplæringa skal strekkje seg over minst 38 skoleveker innanfor ei ramme på 45 samanhengande veker i skoleåret». I de resterende 7 ukene innenfor rammen avvikles ferie- og helligdager, som høstferie, påske, pinse osv. Merknaden til paragrafen viser til at en skoleuke ikke trenger å ha opplæring alle dagene for å telles med. Det er flere ulike momenter og hensyn som påvirker fastsettelsen av skoleruta:

- Skoleruta skal planlegges slik at eksamen kan gjennomføres, jf. opplæringsloven § 14-1.
- Bevegelige helligdager påvirker eksamensplan og hensiktsmessig utnyttelse av perioden.
- Eksamensplan fastsatt av Udir kommer etter skoleruta er lagt.
- Ferie for undervisningspersonale i KS-området er fastsatt til fem sammenhengende uker med siste virkedag i juli som siste feriedag, jf. Hovedtariffavtalen § 7.2.
- Det er etablerte undervisningsfrie perioder i alle fylker i forbindelse med høstferie og vinterferie.
- Lærere følger elevenes skoleår, men har i tillegg seks andre arbeidsdager som benyttes til planlegging, kompetanseutvikling m.m.
- Mange fylkeskommuner samarbeider med kommunene om å lage felles skolerute for grunnskole og videregående.

Selv om regelverkstolkninger presiseres at et opplæringsår ikke må bestå av eksakt 190 dager, og at hver skoleuke ikke må bestå av fem dager, fordeler de fleste fylkeskommunene opplæringen på 190 dager. En utfordring med skoleruta slik den i dag legges opp, er at en stor andel av skoledagene

kommer i sentralt gitt eksamensperiode og etter eksamensperioden. Plasseringen av eksamensperioden påvirker hvor mange dager med opplæring man får før eksamen. For å øke antallet dager med opplæring før eksamen må skoleruter som allerede er fastsatt, endres, og framtidige skoleruter må vektlegge andre hensyn enn i dag.

Elever som går utdanningsprogram for studiespesialisering vg3 og påbygg til generell studiekompetanse har et årstimetall på 841 timer. Elever som tar studieforberedende utdanningsprogram, har 981 timer i vg3. Dersom vi legger til grunn at opplæringen i tråd med minstetimetallet skal være gjennomført før eksamen kan det være nødvendig å ha lengre skoledager for å få tilstrekkelig opplæring i fag før eksamen. Dersom eksamensperioden flyttes tidligere i skoleåret kan en rimelig skolerute da bli komprimert til 33 uker (oppstart som normalt i august og at opplæringen avsluttes før eksamensperioden). Gjennomføres all opplæring i fag på 33 uker i stedet for 38 uker vil antall timer per uke og dag se ut som i tabell 2.

Antall uker	Timer (60 min)	Timer per uke (60 min)	Timer per dag (60 min)
38	841	22,13	4,43
38	981	25,82	5,16
33	841	25,48	5,10
33	981	29,73	5,95

Tabell 2: Timer per uke ved 33 og 38 ukers skolerute for studiespesialiserende og studieforberedende utdanningsprogram.

En fordeling av minstetimetallet på 33 uker, i stedet for 38 uker, tilsvarer en økning på i underkant av én klokke time per skoledag. Studiespesialiserende får en ukeplan tilsvarende dagens plan for studieforberedende, mens studieforberedende ville fått enda lengre skoledager enn vi i dag har eksempler på. En økning på én time om dagen kan framstå som en uproblematisk konsekvens, men i praksis er det flere forhold som utfordrer justeringer i elevenes timeplaner.

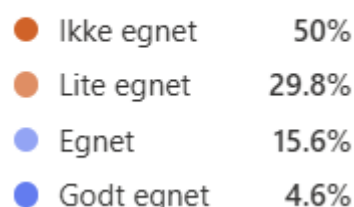
Komprimering av opplæringsperioden vil innebære økt bruk av undervisningsrom som gjør at det kan være nødvendig å lage enda lengre skoledager enn timetallet tilsier. For å oppnå vitnemål må elever og privatister oppfylle kravet om faglig fordypning i minst to programfag innenfor samme programområde og to valgfrie programfag. Mange skoler blokklegger fag for å få kabalen med rom- og lærerressurser til å gå opp og utnytter dagens rammer maksimalt. Å utvide skoledagen ytterligere vil sannsynligvis gå på bekostning av kvaliteten i og elevenes utbytte av opplæring, og gå utover rammene i lærernes arbeidstidsavtale. Hvor lang en skoledag kan være begrenses også av det generelle kravet til forsvarlig opplæring, og må vurderes i lys av Opplæringsloven §10-1. Videre finnes det andre praktiske hensyn som tilgang på skoleskyss som legger ytre rammer for skolens mulighet til å planlegge en skoledag og -uke.

Dersom skoleruta inneholder flere skoledager før eksamen vil skoleåret avsluttes tilsvarende tidlig. Ifølge arbeidstidsavtalen til lærerne har lærerne seks arbeidsdager til kompetanseutvikling og

planlegging, mens resten av årsverket følger elevenes skoleår. Det vil si at elevene og lærerne vil ha avsluttet skoleåret på det nåværende tidspunktet for fellessensur.

I undersøkelsen ba vi skolene vurdere tiltaket om å ha lengre skoledager. 79,8 prosent av skolene mener lengre skoledag er et lite eller ikke egnet tiltak.

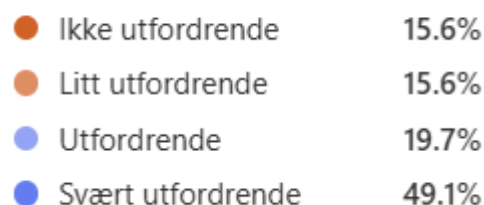
Lengre skoledager

Figur 22: I hvilken grad er tiltaket egnet til å ivareta fag- og timeplanleggingen dersom eksamen flyttes til før 17.mai?

Å flytte sentralt gitt eksamensperiode til før 17. mai uten å gjøre endringer i skoleruta vil gi omtrent to uker mindre opplæring før eksamensperioden. Dager med opplæring før eksamen ville ut fra skoleruta fra 2024/2025 være omtrent 156, noe som utgjør 82 prosent av planlagte dager med opplæring. 49,1 prosent av skolene mener at det vil bli svært utfordrende å gjennomføre opplæring i 190 dager.

Oppfylle kravet om 190 skoledager

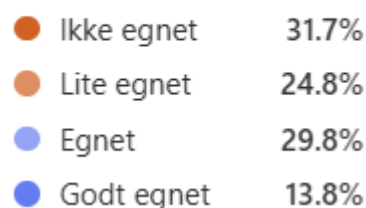

Figur 33: Hvor utfordrende vil det være å gjennomføre opplæringen dersom sentralt gitt eksamen for Vg3 gjennomføres før 17. mai fra våren 2026?

Å ha 190 skoledager er ikke et krav, men formuleringen ble brukt i spørreundersøkelsen fordi skolene utarbeider skoleruta med utgangspunkt i 190 dager. Kravet er, som tidligere nevnt, at elevene skal ha minstetimetallet og opplæringen skal strekke seg over minst 38 uker innenfor en ramme på 45 sammenhengende uker.

I undersøkelsen ble skolene spurt om tidligere skolestart er et godt egnet tiltak hvis eksamen flyttes før 17. mai. Over halvparten av respondentene mener tiltaket ikke er egnet eller er lite egnet.

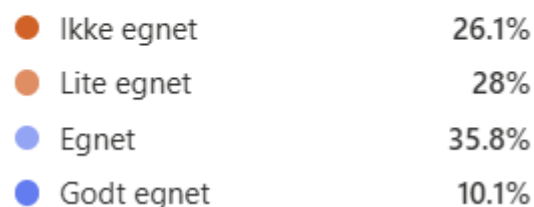
Tidligere skolestart

Figur 4 4: I hvilken grad er tidligere skolestart egnet til å ivareta fag- og timeplanleggingen dersom eksamen flyttes til før 17.mai?

I undersøkelsen ble skolene spurt om det å endre på etablerte ferier er et godt tiltak hvis eksamen flyttes før 17. mai. Skolene er delt i dette spørsmålet, og litt over halvparten av respondentene mener tiltaket ikke er egnet eller er lite egnet.

Endre på etablerte ferier (høstferie og vinterferie)

Figur 55: I hvilken grad er endring av etablerte ferier egnet til å ivareta fag- og timeplanleggingen dersom eksamen flyttes til før 17.mai?

3.3 Elevenes timetall under og etter sentralt gitt eksamensperiode

§ 9-30 regulerer antall eksamener på studieforberedende utdanningsprogram og sier at om lag 20 prosent av elevene i vg1 skal trekkes ut til eksamen i ett fag. I vg2 skal alle elevene trekkes ut til eksamen i ett fag. I vg3 skal alle elever ha skriftlig eksamen i hovedmålet sitt, i tillegg til eksamen i tre fag. På studiespesialiserende programområde trekkes elevene normalt ut til to skriftlige og en muntlig, praktisk eller muntlig-praktisk eksamen. På utdanningsprogram musikk, dans og drama trekkes elevene ut til to eksamener, og én muntlig-praktisk eksamen innenfor eget programområde. På de andre studieforberedende utdanningsprogrammene skal elevene trekkes ut til tre eksamener, der minst én skal være fra eget programområde.

Med tanke på at eksamen er pekt på som den enkeltstående årsaken til størst bortfall av opplæring i fag er det ønskelig at perioden er kort. Dette hensynet må vektes mot hvor få dager det er praktisk mulig å gjennomføre eksamen på gitt elevenes fagvalg og hva som er fornuftig pedagogisk praksis. En utfordring med tanke på fag og timefordelingen er at elevene blir trukket ut i ulike fag, og at tiden lagt til opplæring i fag kun gjelder for noen elever. Med unntak av norsk skriftlig eksamen vil det ikke være riktig å tillegge fem timer til hele elevgruppen i skriftlige trekkfag.

For å få fram kompleksiteten i eksamensperioden som en helhet, og beskrive utfordringer knyttet til siste del av opplæringsperioden, er det nødvendig å peke på noen sentrale aspekter ved lokalt gitt eksamen. I perioden etter skriftlig eksamen foregår det både ordinær opplæring i fag og avvikling av lokalt gitt muntlig, praktisk eller muntlig-praktisk eksamen. Muntlig eksamen har forberedelsesdel som varer i 24 timer, jf. § 9-32. Forberedelsen er her en del av opplæringen og elevene har rett på et pedagogisk tilbud. For muntlig-praktisk eksamen kan forberedelsen vare i opptil 48 timer og fastsettes av de som er ansvarlig for å utarbeide eksamen. Elevene har rett på et pedagogisk tilbud, noe som åpner for at forberedelsen kan knyttes til årstimetallet i fag, men hvor mange timer som skal regnes som opplæring er ikke regulert. En annen utfordring her er at elevene blir trukket opp i ulike fag, noe som medfører at elevene ikke får det samme antallet timer i et enkelt fag. Å tillegge timer til forberedelse til og gjennomføring av muntlig, praktisk eller muntlig-praktisk eksamen på gruppenivå vil medføre ulikt timetall på individnivå, med den konsekvens at enkeltelever vil få registrert timer de ikke skulle hatt.

3.4 Fastsetting av standpunkt karakter

Opplæringsforskrifta § 9-16 gir føringer for fastsetting av standpunkt karakterer. Tredje ledd sier at «standpunkt karakterer i fag med sentralt gitt eksamen skal fastsetjast seinast dagen før fellessensurmøtet». I fag med lokalt gitt eksamen skal standpunkt karakterer «fastsetjast seinast dagen før skolen held den første eksamenen i faget på det aktuelle trinnet på utdanningsprogrammet». Videre sier § 5-3 at «tid som går med til eksamen og eksamensførebuing, skal reknast som opplæringstid. Elevar som ikkje blir trekte ut til eksamen, skal ha ordinær opplæring».

I videregående skole skilles det mellom dato for fastsetting av standpunkt karakter (låsedato) og dato for publisering av standpunkt karakter. Dato for fastsetting av standpunkt karakter er når skolen legger inn standpunkt karakter i VIS og låser den. Dato for publisering av standpunkt karakter er når eleven får vite endelig standpunkt karakter i faget. Datoen for fastsetting ligger noe tidligere enn dato for publisering av standpunkt karakter. Hvor stort dette avviket er, kan variere fra skole til skole.

Jf. opplæringsforskriften § 9-15 siste ledd er sluttvurderinger i den videregående opplæringen standpunkt karakterer, eksamens karakterer og karakterer til fag- og svenneprøve, praksisbrevprøve og kompetanseprøve. § 9-1 første ledd stadfester blant annet at formålet med vurdering i fag er å gi informasjon om kompetanse ved avslutningen av opplæringen. Videre sier andre ledd første setning at grunnlaget for vurdering i et fag er kompetansemålene i læreplanen i faget. For å kunne uttale seg om elevenes kompetanse ved avslutningen av opplæringen i fag må faglæreren ha et tilstrekkelig vurderingsgrunnlag som omfatter alle kompetansemålene i et fag. Det innebærer at aktiviteter som omfatter å tilegne seg eller anvende kompetanse med den hensikt å gi informasjon om kompetansen, må være avsluttet før standpunkt og eksamens karakterer fastsettes. Standpunkt karakterer og eksamens karakterer er enkeltvedtak. Det er derfor uklart hvilket formål tilegnelse eller anvendelse av kompetanse etter at karakterene er fastsatt skal ha, eller hvordan dette skal dokumenteres.

3.5 Hensiktsmessig bruk av skoleåret

Hensiktsmessig bruk av perioden fra eksamen starter, til skoleslutt er en tilbakevendende problemstilling. Skole i juni omtales i media som slapt⁴, med lite undervisning og mye fri. Teoretisk kan skolene for eksempel bruke perioden fra skriftlig eksamen til fellessensur eller dagen før lokalt gitt eksamen som en form for sluttvurderingsperiode, og skape situasjoner der elevene på ulike og varierte måter kan bruke og vise kompetanse de har tilegnet seg i fag. I praksis er det meget utfordrende for skolene å skape kontinuitet og gjennomføre undervisning i eksamensperioden. Elevene blir trukket ut i ulike fag til skriftlig eksamen, eksaminering og sensurering av lokalt gitt eksamen lar seg vanskelig kombinere med andre aktiviteter og legger beslag på lærerne til ulike tidspunkt. Helt konkret innebærer det at både elever og lærer i en gitt klasse befinner seg på forskjellige steder rent fysisk og har ulike forpliktelser på forskjellige tidspunkt. Samtidig, med utgangspunkt i at en sluttvurdering skal prøve hele læreplanen, bør størstedelen av timetallet være oppfylt før eksamensperioden tar til, for å sikre at elevene har hatt tilstrekkelig tid til arbeid med hele læreplanen.

3.6 Fordeler og ulemper for hele elevgruppen

Eksamenssystemet i norsk skole er komplekst, og som vi tidligere har vært inne på, er det vanskelig å vurdere sentralt gitt eksamen for vg3 isolert fra resten. Det foreligger ingen føringer som sier at vg1 og vg2 skal gjennomføre eksamen i samme periode som vg3, men i praksis er det flere utfordringer med å skille periodene. I spørreundersøkelsen som gikk ut til de videregående skolene, problematiserer samtlige respondenter hva som regnes som et vg3-fag. I fag- og timefordelingen Udir 1-2024, kapittel 3.2 står det at Fylkeskommunene kan legge fag på andre trinn så lenge progresjonen i faget vektlegges (Udir-1-2024, kapittel 3). I tillegg kan elever fullføre opplæringen på lengre eller kortere tid enn den ordinære fag- og timefordelingen. Det kan for eksempel medføre at elever har eksamen i vg3-fag når de selv går i vg2. Dette gir også skoler mulighet til å tilby programfag de ellers ikke kunne tilbudt, på grunn av lavt elevtall. For eksempel kan biologi 1 og 2 gis uavhengig av hverandre. Dette åpner for at skolen kan tilby biologi 1 og 2 annethvert år med elever fra vg2 og vg3 i samme klasse. Elever i vg3 kan derfor bli trukket opp i eksamener i vg2-fag og elever i vg2 bli trukket opp i eksamener i vg3-fag. Fremmedspråk nivå 1+2 er et obligatorisk fag i vg3 for elever som ikke har hatt fremmedspråk på ungdomsskolen. Nivå 1+2 tilsvarer nivå 2, som normalt avsluttes i vg2, og elevene i vg2 og vg3 som er oppe til skoleeksamen i faget, får samme eksamensoppgave på samme dag. Elever i vg1 og vg2 kan ved forsert løp ta eksamener på vg3-nivå, og mange skoler tilbyr programfag på nivå 1 og 2 annethvert år og underviser blandede klasser. I tillegg kan elever i vg3 ta fag på vg2-nivå som valgfrie programfag, for eksempel engelsk 1, og vil da være berørt av eksamensdatoer for vg2-fag. Disse eksemplene viser at eksamensplanen er kompleks og har mange bindinger som gjør det vanskelig å vurdere sentralt gitt skriftlig eksamen i vg3 isolert.

⁴ https://www.nrk.no/buskerud/skole-i-juni_-det-er-egentlig-veldig-slapt-1.16922442

Det er også vanskelig å vurdere sentralt gitt skriftlig eksamen som en isolert periode. Lokalt gitte ikke-skriftlige eksamener planlegges med utgangspunkt i tidspunkt for skriftlig eksamen og perioden starter opp etter siste skriftlige eksamensdato. Eksamen oppfattes av skoler og elever som én sammenhengende periode, som kjennetegnes av uforutsigbarhet og oppbrudd, men også intensive forberedelser og høyt tempo. På den ene siden er muntlig, muntlig-praktisk og særlig praktisk eksamen tidkrevende å forberede og gjennomføre, men kan, på den andre siden ha positiv innvirkning på elevenes vitnemål og karaktersnitt. Der om lag halvparten av elevene får dårligere karakterer til skriftlig eksamen enn til standpunkt, er derimot den gjennomsnittlige eksamenskarakteren til muntlig ofte høyere enn standpunkt (Udir, 2020b). Arbeidet med å forberede seg til lokalt gitt eksamen er derfor av stor betydning for den enkelte elev og er en viktig del av sluttvurderingssystemet.

Det er i liten grad forsket på hva som skjer med elevenes motivasjon etter at eksamen er gjennomført, og når skoleåret nærmer seg slutten, men det er rimelig å anta at elevene etter en intens periode med eksamener og innsjutt mot fastsettelse av standpunktkarakterer ser seg mer eller mindre ferdig med opplæringen. I høyere utdanning markerer eksamen en entydig avslutning av et fag eller en emne. I skolen sammenfaller derimot ikke avslutningen av opplæringen verken med eksamen eller standpunkt. For mange elever i vg3 oppleves det som lite motiverende å fortsette undervisningen etter at eksamen er gjennomført og standpunkt er satt, og det er nærliggende å anta at skoleåret for vg3 ikke strekker seg over 38 uker. For elever som er oppe til lokalt gitt skriftlig eksamen, settes også standpunkt tidligere enn for fag med sentralt gitt skriftlig eksamen, fordi § 9-16 sier at standpunktkarakter i fag med lokalt gitt eksamen skal fastsettes senest dagen før første eksamen i faget. Det er også grunn til å stille spørsmål ved hva fokuset for undervisningen skal rettes mot, utover forberedelse til lokalt gitt eksamen.

3.7 Tilgang på sensorer og sensurarbeid

Regler for muntlig og muntlig-praktisk eksamen slår fast at eleven eller privatisten får vite karakter umiddelbart etter at sensorene har diskutert seg fram til karakter. Sensur av muntlig og muntlig-praktisk eksamen skjer dermed umiddelbart etter avlagt eksamen. For sentralt gitt skriftlig eksamen fastsetter Utdanningsdirektoratet tidspunkt for fellessensur, normalt i perioden 18.–20. juni. Tidspunkt for gjennomføringen av fellessensur og fastsetting av eksamenskarakter reguleres av en rekke eksterne forhold. For at Samordna opptak (SO) skal ha tilstrekkelig med tid til å behandle søknader om opptak til høyere utdanning, må skolene ferdigstille vitnemål innen 1. juli. For at skolene skal rekke å produsere vitnemål før denne fristen, må eksamenskarakterene være registrert rundt 20. juni.

I samarbeid med statsforvalteren arrangerer Udir sensorskoleringer i forbindelse med våreksamen. Sensorskoleringen legges så tett opptil eksamensdagen som mulig, og fra og med våren 2024 er deltakelse obligatorisk. Formålet med sensorskoleringer er at sensorene oppnår en felles forståelse for hvordan kandidatens besvarelser skal vurderes. Tolkningsfellesskapet legger føringer for karaktersetting av alle besvarelsene i faget. Å være sensor anses å være en form for

etterutdanning som gir lærere erfaring med vurdering, faglig oppdatering og muligheten til å bygge nettverk utover egen skole og kommune. I etterkant av fellessensuren får sensorene mulighet til å svare på et spørreskjema om årets eksamen og sensur. Blant sensorene som svarer på undersøkelsen, er tid til sensurering og antall besvarelser et tilbakevendende tema. Avhengig av antall kandidater vil en sensor få ansvar for om lag 180 til 200 besvarelser. For fagene som ligger sist i eksamensperioden, kan det være så lite som to uker mellom sensorskoleringen og fellessensuren. Med tanke på kvalitetsprinsippene som ligger til grunn for skriftlig eksamen, vil lengre tid til sensur være en fordel, og en tidligere eksamensperiode vil bidra til dette, gitt at tidspunktet for fellessensur ikke flyttes. Det kan også tenkes at lengre tid til å gjennomføre sensur kan bidra til å rekruttere flere sensorer. Samtidig finnes det andre måter å løse utfordringen med tidsnød på. Et eksempel her er faget treningslære 2, som har satt en øvre grense på 100 besvarelser per sensor. For å minske belastningen kan ulike modeller for antall besvarelser prøves ut.

3.8 Administrative og økonomiske konsekvenser

Hvert år avholdes drøyt 400 000 eleveksamener og 190 000 privatisteksamener i videregående opplæring, men kunnskapsgrunnlaget om hva eksamensgjennomføringen koster på ulike nivå, er preget av usikkerhet. På oppdrag fra Udir utførte Vista Analyse i 2020 en analyse av samfunnsøkonomiske kostnader av eksamen og obligatoriske statlige prøver (Amundsen et al., 2020). Analysen baserte seg på en landsomfattende spørreundersøkelse og estimerte en kostnad knyttet til gjennomføring av eksamen på nesten 2,1 milliarder kroner i året. Den samfunnsøkonomiske kostnaden inkluderer alle oppgaver knyttet til eksamen, fra forberedelser via gjennomføring til ulike former for etterarbeid. Siden forrige undersøkelse har kostnadsbildet endret seg, særlig som følge av ny digital gjennomføringsløsning og utfordringer knyttet til utviklingen av KI og integreringen av oversettelsesfunksjoner i programvare som brukes til eksamen. Vi planlegger derfor en ny analyse av administrative og økonomiske konsekvenser for eleveksamen på skole, skoleeier og sentralt nivå.

3.9 Framtidig utvikling av nye eksamensformer

I oppdragsbrevet blir vi bedt om å belyse hvilke konsekvenser flytting av sentralt gitt skriftlig eksamen på vg3 kan ha for framtidig utvikling av nye eksamensformer. Eksamensformer i videregående opplæring er i dag skriftlig, praktisk, muntlig og muntlig-praktisk. Utpøvingen av langtidsoppgaven og forsøket med skriftlig-muntlig eksamen er eksempler på nye sluttvurderingsformer som kan bli innført på sikt. Hvordan framtidens eksamen vil se ut, vet vi per i dag ikke, men hvorvidt flytting av eksamensperioden til før 17. mai vil få konsekvenser for framtidens utvikling av nye eksamensformer vil avhenge av en rekke faktorer, blant annet rammene for eksamen. Jf. § 9-28 fjerde ledd er tidsramma for de ulike eksamensformene i dag a) opptil fem timer ved skriftlig eksamen, b) opptil 30 minutter ved muntlig eksamen, c) opptil 45 minutter ved muntlig-praktisk eksamen og d) opptil fem timer ved praktisk eksamen. For skriftlig eksamen gjennomføres eksamen samtidig for alle kandidater. Nye eksamensformer må også ses i sammenheng med fullføringsreformen og hvordan framtidens videregående opplæring vil se ut.

3.10 Utfordringsbildet oppsummert

Utfordringsbildet peker på flere utfordringer ved å flytte sentralt gitt skriftlig eksamen på vg3 til før 17. mai. På grunn av behovet for en felles skriftlig eksamensperiode for vg1, vg2 og vg3 har Utdanningsdirektoratet i denne utredningen besluttet å inkludere flytting av vg1 og vg2 sammen med vg3 til før 17. mai. En av utfordringene det pekes på er hvordan fag- og timefordelingen påvirkes ved å flytte eksamensperioden til før 17. mai. Flytting av eksamensperioden kan påvirke antall undervisningstimer før eksamen, og skolene må sikre at elevene er eksamensberedte med tilstrekkelig opplæringstid. Skoleruta må planlegges slik at eksamen kan gjennomføres. Flere fylkeskommuner opplever utfordringer med å tilpasse skoleruta til eksamensperioden slik eksamen har ligget fram til våren 2024. Det er også utfordringer knyttet til å sikre at elevene får tilstrekkelig opplæring før eksamen, spesielt siden eksamen kan dekke ulike deler av læreplanen. Utfordringsbildet viser at det er utfordrende å opprettholde kontinuitet i undervisningen under eksamensperioden, da både elever og lærere har ulike forpliktelser på forskjellige tidspunkt.

4 MÅL

Samfunnsmålene har en viktig rolle i å beskrive den framtidige tilstanden vi ønsker å oppnå. Effektmålene skal bygge opp under samfunnsmålene og skal uttrykke de ønskede virkningene av tiltak. Samtidig har samfunns- og effektmålene en viktig funksjon ved at de setter rammer for utredningen og gjør det mulig å vurdere relevansen av tiltakene.

4.1 Samfunnsmål

- Organiseringen av eksamensperioden bidrar til at elevene får oppfylt sine rettigheter knyttet til opplæring og får godt utbytte av skoleåret.
- Organiseringen av eksamensperioden bidrar til at opptak til høyere utdanning kan gjennomføres i god tid, slik at UH og framtidige studenter kan gjøre nødvendige forberedelser.
- Eksamenskarakterene oppfattes som gyldige og har tillit i samfunnet.

4.2 Effektmål

- Elevene får tilstrekkelig med opplæring før eksamen gjennomføres, slik at eksamenskarakteren blir et gyldig uttrykk for elevens kompetanse.
- Faglærerne får tilstrekkelig med tid før eksamen til å planlegge for en god og hensiktsmessig opplæring før eksamensperioden.
- Skolene får mulighet til å etterleve regelverk knyttet til timetall og opplæringstid på en rimelig og håndterbar måte.

5 NULLALTERNATIVET

I en utredning skal alle tiltak som blir foreslått, måles opp mot nullalternativet. Nullalternativet beskriver dagens situasjon inklusive planlagte framtidige endringer. Dagens situasjon (2024/25) innebærer at sentralt gitt eksamensperiode starter etter 17. mai og varer i rundt to uker, med noe

variasjon i lengde grunnet helger og bevegelige helligdager. Med bakgrunn i behovet for å trygge eksamensgjennomføringen fjernes forberedelsesdel til sentralt gitt skriftlig eksamen i de aller fleste fag fra og med våren 2025. Eksamensperioden vil da kunne komprimeres til 8–9 dager uten at dette nødvendigvis vil medføre en mer intensivt gjennomføring for elevene. På grunn av alle kombinasjoner av fag elevene kan velge, vil det ikke være mulig å unngå at noen elever får flere eksamener på rad. For våren 2025 starter sentralt gitt skriftlig eksamen mandag 12. mai og avsluttes fredag 23. mai. I redegjørelsen for nullalternativet som følger, tar vi utgangspunkt i forholdene som belyses i kapittel 3 og beskrivelsen av utfordringsbildet.

5.1 Fag- og timefordelingen

Skoleruta har i nullalternativet første skoledag i midten av august og har siste skoledag i midten av juni. Det er innlagt plandager uten undervisning for elevene, og de innarbeidede feriene er lagt inn. Skoleruta i de ulike fylkene er i hovedsak like. Antall dager med opplæring før eksamen er i snitt 165, noe som utgjør 87 prosent av planlagte dager med opplæring. 70 prosent av skolene rapporterer at det er litt utfordrende, utfordrende eller svært utfordrende å gjennomføre opplæring i 190 dager.

Oppfylle kravet om 190 skoledager

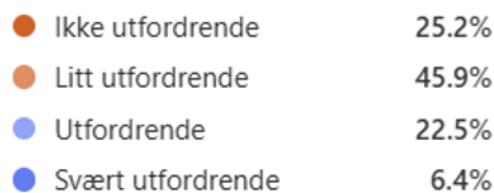
● Ikke utfordrende	30.3%
● Litt utfordrende	26.1%
● Utfordrende	22.5%
● Svært utfordrende	21.1%

Figur 6: I hvilken grad er det utfordrende å oppfylle krav til fag- og timefordelingen i dag?

I undersøkelsen blant skolene, i tidligere høringer og i tilsyn er det klart at skolene håndterer kravet om minstetimetall ulikt. I undersøkelsen svarer 54 prosent av skolene at vg3 har en timeplan som er som er lik før, under og etter eksamensperioden. De tar ikke høyde for at opplæring faller bort i skoleårets siste del. Med denne tanken vil opplæring i fag før eksamen tilsvare 87 prosent av det totale timetallet.

Skolene har ulik praksis med tanke på hvordan eksamen regnes med i timetallet. Noen fylkeskommuner tildeler timer til elevene ut fra en bestemt mal som samsvarer med antall timer elevene har eksamen. Et eksempel er at elever får 5 timer i norsk hovedmål og 2,5 timer, totalt 10 timer, fordelt på programfagene og norsk. Andre skoler gjør ingen endringer i timeplan, og de ulike fagene får tildelt timer selv om det gjennomføres eksamen. I eksamensperioden gjennomføres det noen ganger undervisning selv om flere elever i klassen er opptatt med eksamen. Siden det skoleadministrative systemet planlegges på gruppenivå, kan det medføre at elevene ikke får oppfylt sin rett til minstetimetall. Av figur 7 går det fram at 28,9 prosent av skolene opplever at det er utfordrende eller svært utfordrende å gi tilstrekkelig opplæring i fag før sentralt gitt eksamen.

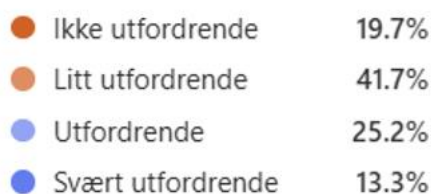
Gi elevene tilstrekkelig opplæring i
fag før sentralt gitt skriftlig eksamen

Figur 7: I hvilken grad opplever skolen utfordringer med å gi elevene tilstrekkelig opplæring før eksamen i dag?

Figur 8 viser at 38,5 prosent av skolene synes det er utfordrende eller svært utfordrende å oppfylle minstetimetallet.

Oppfylle minstetimetallet

Figur 8: I hvilken grad opplever skolen utfordringer med å oppfylle minstetimetallet i dag?

Våren 2025 legges en del av eksamen før 17. mai, noe som i praksis innebærer at eksamen flyttet en uke tidligere enn våren 2024. Denne administrative flyttingen av eksamen er en del av nullalternativet. Skoler som har samme timeplan gjennom skoleåret, vil skoleåret 2024/2025 ha ca. 84 prosent av opplæringen i fag før sentralt gitt eksamensperiode. 75,2 prosent av skolene rapporterer at det er utfordrende eller svært utfordrende å gi tilstrekkelig opplæring i fag før sentralt gitt eksamen, noe som er en økning på 46,3 prosentpoeng. Tilsvarende øker andelen skoler som synes det er utfordrende eller svært utfordrende å oppfylle minstetimetallet til 66,5 prosent, en økning på 28 prosentpoeng.

Gi elevene tilstrekkelig opplæring i
fag før sentralt gitt skriftlig eksamen

Figur 9: I hvilken grad opplever skolen utfordringer med å gi elevene tilstrekkelig opplæring i fag før sentralt gitt eksamen skoleåret 2024/25?

I kunnskapsgrunnlaget viser flere rapporter, tilsyn og høringer at skolene ikke klarer å gi minstetimetallet i fag til elevene. Eksamensperioden trekkes fram som den enkeltårsaken som

bidrar til størst bortfall av opplæring i fag. Skolene rapporterer i vår undersøkelse at det i nullalternativet er utfordrende å gi tilstrekkelig opplæring til elevene før sentralt gitt skriftlig eksamen og å oppfylle minstetimetallet.

Oppfylle elevenes minstetimetallet

Figur 10: I hvilken grad opplever skolen utfordringer med å oppfylle elevenes minstetimetall skoleåret 2024/25?

5.2 Elevenes timetall under og etter sentralt gitt eksamensperiode

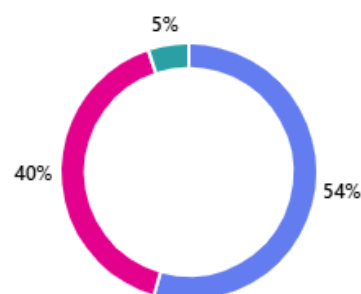
I nullalternativet strekker eksamensperioden for våreksamen 2025 seg over 10 dager. Trekket til skriftlig eksamen skjer minimum to virkedager før eksamen. Eksamen er en del av opplæringen, og det legges til grunn at elevene får *fem timer* opplæring i trekkfaget under gjennomføringen. En utfordring er at elevene blir trukket ut i ulike fag, og at tiden lagt til opplæring i fag bare gjelder for noen elever. Med unntak av norsk skriftlig eksamen vil det ikke være riktig å tillegge fem timer til hele elevgruppen i skriftlige trekkfag.

I undersøkelsen skolene har svart på rapporteres det om ulik praksis:

- Det finnes fylkeskommunale retningslinjer som gir elevene et visst timetall i trekkfagene, uavhengig av hvilke fag de kommer opp i.
- Elevene får timer etter den faste timeplanen gjennom året.
- Norskeksamen regnes med i timetallet, mens resten av eksamenene ikke regnes med i timetallet.
- Eksamen teller med i årstimetallet (uten begrunnelse på hvordan dette gjøres).

Den ulike praksisen viser at eksamensperioden er problematisk med tanke på fag- og timefordelingen. Det er vanskelig å finne en praksis som ivaretar den enkelte elevs rett til minstetimetall i fag. Skolene peker på at timeplanen i det administrative verktøyet legges på gruppenivå, ikke knyttet til hver elev.

Timeplanen er lik som før eksamensperioden	117
Timeplanen har færre timer enn før eksamensperioden	87
Timeplanen har få eller ingen timer	11

Figur 11: Hvordan ser timeplanen ut for vg3 under skriftlig eksamen?

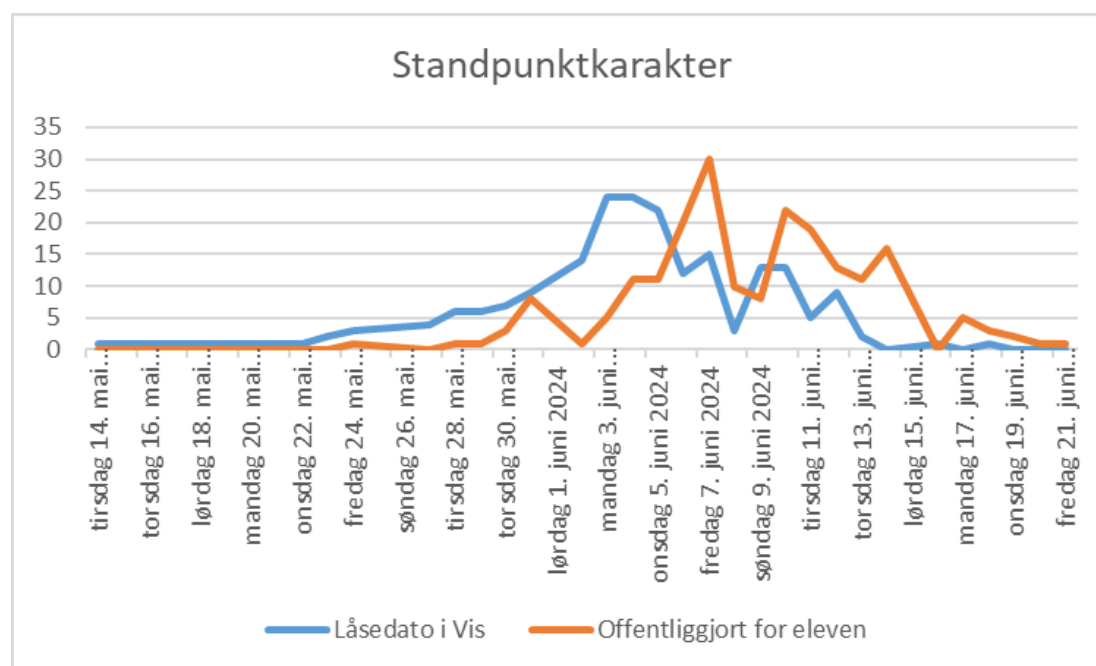
Som vi har beskrevet tidligere i utredningen, trekkes eksamen fram som den enkeltstående årsaken til størst bortfall av opplæring i fag. Da er det ønskelig at perioden er kort. Dette hensynet må vektes mot hvor få dager det er praktisk mulig å gjennomføre eksamen på, gitt elevenes fagvalg og hva som er fornuftig pedagogisk praksis.

Opplæringen i fag etter sentralt gitt eksamen er i hovedsak repetisjon og gjennomføring av ulike lokalt gitte eksamener. Tiden til repetisjon følger oftest skolens timeplan som resten av året, men noen skoler har færre timer i timeplanen og andre har flere timer i fag som har lokalt gitt eksamen.

Hvordan lokalt gitt eksamen regnes inn i fag- og timefordeling, har skolene ulik praksis med. Med tanke på muntlig og muntlig-praktisk eksamen har skolene ofte flere dager for gjennomføring for å til den praktiske gjennomføringen. I tillegg er det behov for lærerkrefter til sensurering på andre skoler. Det medfører at elevene har flere dager uten opplæring og dager med fragmentert opplæring. Skolene fortsetter ofte med samme timeplan og gir dermed timetall til alle fag, noe som er problematisk siden elevene ikke har lokalt gitt eksamen i alle fag og det er bortfall av opplæring flere dager. Noen skoler følger fylkeskommunale retningslinjer som gir opplæring i fag fordelt på elevenes mulige trekkfag. Dette er også problematisk siden skolene da gir årstimetall i fag som elevene ikke bruker tid på.

5.3 Fastsetting av standpunkt karakter

Våren 2024 var siste eksamensgjennomføring etter nullalternativet. Denne delen skal beskrive konsekvenser for fastsetting av standpunkt karakter etter nullalternativet. I spørreundersøkelsen som gikk ut til alle landets skoler, ble skolene spurt om når de låste standpunkt karakteren i VIS våren 2024, og når standpunkt ble offentliggjort for eleven våren 2024.

Figur 12: Linjediagram om når standpunkt ble satt, og når standpunkt ble offentliggjort.

Linjediagrammet i figur 12 viser at låsedatoen i Vis (blå linje) topper seg rundt 3.–5 juni, der flest skoler har registrert at de setter standpunkt. Første registrerte låsedato er 14. mai og siste registrerte låsedato er 17. juni. Videre viser linjediagrammet at offentliggjøring av standpunkt for elevene (oransje linje) foregår noe senere enn låsedatoen i VIS. Linjediagrammet viser at de fleste skoler publiserer standpunktkarakter for elevene i begynnelsen av juni og fram til midten av juni. Første registrerte dato for offentliggjøring av standpunkt er 24. mai og siste registrerte dato er 21. juni. Diagrammet viser ikke omfanget av antall elever som får offentliggjort standpunktkarakter per dag, bare antall skoler. Når skolene låser og publiserer standpunktkarakter, er sannsynligvis avhengig av skolens størrelse og kompleksitet. Det er rimelig å anta at trenden vi ser i figur 12, vil vedvare dersom nullalternativet blir opprettholdt.

5.4 Hensiktsmessig bruk av skoleåret

I nullalternativet beskrives det hvordan praksis er. Som en del av nullalternativet gjøres det også betraktninger rundt den administrative avgjørelsen å flytte sentralt gitt eksamen en uke tidligere. Tiden fram mot eksamen brukes i stor grad til opplæring i fag. I kapittel 3.1 beskriver vi at skolene synes det er utfordrende å gi elevene tilstrekkelig med opplæring i fag og oppfylle elevenes minstetimetall. Utfordringen blir større når sentralt gitt eksamensperiode flyttes tidligere våren 2025. Konsekvensene av disse utfordringene er at skolene bør legge flere timer til opplæring i fag før sentralt gitt eksamen.

Lengden på sentralt gitt eksamensperiode bør med tanke på fag- og timefordelingen være så kort som mulig, men samtidig må perioden være praktisk håndterbar for skolene, og eksamensbelastningen til elevene må være passe. Elevene bruker eksamensperioden både til å forberede seg til eksamen og gjennomføre eksamener. I nullalternativet har vg1 og vg2 sentralt gitt eksamen i samme periode. Det er fornuftig av praktiske og økonomiske grunner med tanke på at elever kan ta eksamener på ulike nivå. Økonomisk vil det være gunstig siden man slipper to eksamensdatoer og to eksamenssett. I grupper bestående av vg2- og vg3-elever vil to eksamensperioder virke uhensiktsmessig med tanke på når lærer avslutter opplæringen i faget, og hvilke konsekvenser det får på fag- og timefordelingen.

Tidspunktet for lokalt gitt eksamen er førende for når standpunkt settes i de fleste fagene i vg3. Det er fylkeskommunene som lager plan for lokalt gitt eksamen, mens skolene fastsetter tidspunkt for standpunktkarakter. Undersøkelsen blant skolene viser at skolene benytter perioden etter sentralt gitt eksamen ulikt, men alle bruker tiden til å forberede elevene på lokalt gitt eksamen og gjennomføre lokalt gitt eksamen. Fram til standpunktkarakter kartlegges fortsatt elevenes kompetanse. Noen skoler bruker tiden til ekskursjoner, forberede elevene på neste skoleår, sommeravslutninger og praktiske gjøremål som å levere lærebøker. I undersøkelsen peker mange skoler også på elevenes manglende motivasjon i denne perioden. Spesielt elever i vg3 anser seg selv som ferdig med skole når lokalt gitt eksamen er unnagjort.

5.5 Virkninger av nullalternativet

En videreføring av nullalternativet bidrar til å opprettholde et system som gjør det krevende for skolene å oppfylle minstetimetallet og gi tilstrekkelig opplæring til elevene før eksamen. Det vil fortsatt være bortfall av timer fra eksamensperioden starter til skoleslutt. I utredningen bruker vi i stor grad eksamen på studiespesialiserende programområder som eksempel. Gjennomføringen av lokalt gitt eksamen på studieforberedende er av den grunn ikke tilstrekkelig belyst og bør beskrives nærmere for en helhetlig forståelse av eksamensperioden. Våren 2025 gjennomføres eksamen uten forberedelsesdel for de fleste fag, og vi må følge med på virkningene av denne endringen.

6 TILTAK 1: FLYTTE EKSAMENSPERIODEN TIL FØR 17. MAI

Oppdrag 2024-016 ber oss om å utrede konsekvensene av å flytte skriftlig sentralt gitt eksamen på vg3 slik at den avholdes før 17. mai fra og med våren 2026 og hvilke forutsetninger som må være på plass for at dette skal kunne gjennomføres. I det følgende gjør vi rede for og vurderer konsekvenser ved tiltaket, opp mot nullalternativet. Svar fra spørreundersøkelsen er tatt med for å belyse hvordan skolene stiller seg til konsekvenser av tiltaket.

6.1 Virkninger på opplæringstiden

Skolene rapporterer at det for inneværende skoleår, der eksamen har blitt flyttet en uke tidligere, er blitt enda mer krevende å planlegge opplæringen på en slik måte at kravene om minstetimetall i fagene kan oppfylles. I undersøkelsen svarer 84 prosent av skolene at det er utfordrende eller svært utfordrende å gi elevene tilstrekkelig opplæring før sentralt gitt eksamen. 77 prosent av skolene mener det blir utfordrende eller svært utfordrende å oppfylle minstetimetallet dersom eksamen flyttes enda tidligere i skoleåret. Å flytte eksamensperioden enda tidligere i skoleåret vil gjøre det enda mer krevende for skolene å kunne oppfylle kravene i fag- og timefordelingen om minstetimetall for opplæring i fagene.

I kapittel 3.2 ser vi på mulige konsekvenser av å gjøre ferdig opplæringen før eksamensperioden starter. En mulig løsning er å innføre lenger skoledager, men det er flere praktiske hindringer som gjør dette til en gjennomførbar løsning. Videre vil det kunne bidra til økt stress og press på elevene i vg3. I undersøkelsen er disse tiltakene vurdert til lite egnede blant et flertall av respondentene.

Perioden etter eksamen på vg3 er en periode preget av lærere som er fraværende i forbindelse med sensoroppdrag, lav motivasjon for elevene fordi alle karakterer er satt og de føler seg ferdige. Denne perioden vil bli enda lenger dersom eksamensperioden flyttes tidligere i skoleåret. Dersom eksamensperioden flyttes til før 17. mai uten å gjøre kompenserende tiltak i skoleruta vil dette utgjøre omtrent to uker mindre opplæring før eksamensperioden og en tilsvarende økning i tiden etter eksamensperiodens slutt.

6.2 Konsekvenser for eksamensgjennomføringen

En eksamensperiode som skal avsluttes før 17. mai må starte rundt to uker tidligere. For å visualisere når eksamen starter og slutter ved en eventuell endring av tidspunkt for

eksamensgjennomføringen har vi laget utkast til eksamensplaner for de neste ti årene, der sentralt gitt eksamen legges ut over totalt åtte virkedager.

År	Måned	uke	fre	man	tirs	ons	tors	fre	man	tirs	ons	tors	fre	man	Total
2025*	mai	18	2		6	7	8	9	12	13	14	15			8
2026	mai	18	2		5	6	7	8	11	12	13		15		8
	april /														
2027	mai	17	30	3	4	5		7	10	11	12	13			8
2028	mai	17			2		4	5	8	9	10	11	12	15	8
2029	mai	18		30		2	3	4	7	8	9		11	14	8
2030	mai	18	3	6	7	8	9	10	13	14	15				8
2031	mai	18	2		6	7	8	9	12	13	14	15			8
	april /														
2032	mai	18	30		4	5		7	10	11	12	13	14		8
2033	mai	18		2		4	5	6	9	10	11	12	13		8
2034	mai	18			2		4	5	8	9	10	11	12	15	8
2035	mai	18	4	7	8	9	10	11	14	15	16				8

Tabell 3: Eksempel på eksamensplan før 17. mai med åtte eksamensdager. Grønne felt markerer trekkdag og oransje felt markerer Kristi himmelfartsdag. *Eksamensplanen for 2025 er fastsatt og samsvarer ikke med eksemplet i tabellen.

Fjerning av forberedelsesdel til eksamen åpner for å komprimere eksamensperioden noe, som kan gi en dag eller to ekstra til opplæring i forkant. Samtidig vil det å ha flere eksamener etter hverandre kunne gå utover elevenes mulighet til å forberede seg tilstrekkelig.

Vi har også bedt Novari om å uttale seg om flere spørsmål knyttet til utredningen. På spørsmål om en forskyvning av eksamensperioden vil få konsekvenser for rekruttering av sensorer og gjennomføring av sensur, svarer Novari at dette vil avhenge av krav til opplæring i samme tidsrom som eksamen og i sensurperioden. Novari peker på at en økt belastning på lærerne før eksamen kan føre til at lærerne takker nei til sensoroppdrag, noe som igjen vil få konsekvenser for sensuren. Novari skriver i sitt svar til Udir: «Dersom belastningen på faglærere skal økes for å rekke å gjennomføre opplæringen før en fremflyttet eksamen, må det vurderes om den økte belastningen kan føre til at flere takker nei til sensuroppdrag.»

Om gjennomføringen av sensur peker Novari på utfordringene ved at det ikke er mulig for de samme personene (faglærere) å drive opplæring i samme tidsrom som de skal lage eksamen, eksaminere, sensurere, delta på sensorskoleringer og fellessensur. Novari skriver: «Vi har erfart at skoler er kritiske til å frigi faglærere til sensorskoleringer og sensur, da de ikke klarer å gjennomføre undervisning i faglærers fravær. Dermed innfrir ikke skolen kravet til årstimetall, og skolene vil at faglærere skal prioritere egen undervisning.»

Statsforvalteren har gitt innspill på at det er ønskelig med samme tidspunkt for fellessensur. Stasforvalteren får tilbakemelding på at tidsfristene er knappe i dagens situasjon, så det er en

fordel at eksamen starter tidligere slik at sensorene får bedre tid. Hvis skoleåret slutter tidligere er det usikkert om lærerne ønsker å sensurere siden deler av sensorarbeidet inkludert fellessensur vil ligge i lærers undervisningsfrie periode. Flyttes fellessensuren tidligere vil tiden til sensurering bli lik i dag. Et alternativ hvis det blir kortere tid til sensurering er at flere lærere får sensoroppdrag og hver lærer får færre besvarelser. Det vil gi økt kvalitet ved at det blir kompetanseheving innen vurderingspraksis. Statsforvalteren peker på at det vil gi økte kostnader ved skolering av sensorer og gjennomføringen av sensur. I tillegg er det usikkert om det er mulig å rekruttere tilstrekkelig med faglærere til arbeidet.

Ressursgruppa ble bedt om å belyse problemstillingen om hvilke administrative og økonomiske konsekvenser det for organiseringen av privatisteksamen å flytte sentralt gitt skriftlig privatisteksamen til før 17. mai. Fylkene som leier eksamenslokaler, presiserer usikkerhet i forbindelse med avtalene som er inngått og ønsker tid til å reforhandle avtaler og eventuelt finne nye lokaler for eksamener som gjennomføres før 17. mai. I fylker der privatisteksamen gjennomføres på videregående skoler, kan en lenger eksamensperiode få konsekvenser for elevenes fag og timefordeling ettersom klasserom blir brukt til eksamen i en periode der de normalt brukes til elevenes undervisning. I fylker som benytter studenter som eksamensvakter kan det bli utfordringer med å finne vakter dersom eksamen flyttes tidligere.

Fylkene som leier store eksamenslokaler, viser til at å gjennomføre skriftlig eksamen før 17. mai kan skape utfordringer i avtaler om leie av lokale. Flere av fylkene viser til at de har langtidsavtaler med sine eksamenslokaler og de er usikre på i hvilken grad avtalene kan reforhandles både på kort og lang sikt. Flere av fylkene problematiserer om lokalene er tilgjengelige eller booket til andre arrangementer. Dersom lokalene deres ikke er tilgjengelige må de søke nye lokaler, noe som både er tidskrevende og kan få store økonomiske konsekvenser for det enkelte fylke. Det er ellers rimelig å anta at dette er midlertidige konsekvenser som vil løse seg i løpet av årene dersom eksamensperioden flyttes 2 uker fram i tid.

6.3 Konsekvenser for perioden etter eksamen

Lokalt gitt eksamen gir rammer for perioden etter sentralt gitt eksamen og gir føringer for når standpunktkarakter må settes i de fleste fagene. Det er fylkeskommunene som lager plan for lokalt gitt eksamen, skolene fastsetter tidspunkt for standpunktkarakter. Utfordringene rundt fag- og timefordeling under lokalt gitt eksamen vil være de samme som i nullalternativet.

Undersøkelsen blant skolene viser at skolene benytter perioden ulikt, men alle bruker tiden til å forberede elevene på lokalt gitt eksamen og gjennomføre lokalt gitt eksamen. Fram til standpunktkarakter settes kartlegges fortsatt elevenes kompetanse. Noen skoler bruker tiden til ekskursjoner, forberede elevene på neste skoleår, sommeravslutninger og praktiske gjøremål som å levere lærebøker.

I vår undersøkelse ble skolene bedt om å kommentere på hvilke gevinster skolen ser ved å flytte sentralt gitt skriftlig eksamen på vg3 til før 17. mai. Et mindretall av skolene mener det kan gi mulighet til å opprettholde god undervisning i perioden mellom sentralt gitt eksamen og lokalt gitt eksamen. Samtidig problematiserer flere av skolene at det kan føre til at russefeiringen flyttes inn i perioden mellom sentralt gitt skriftlig eksamen og lokalt gitt eksamen. Dette kan påvirke gjennomføring av lokalt gitt eksamen på en negativ måte. I spørreundersøkelsen ble det ikke rettet et særskilt lys på konsekvenser for lokalt gitt ikke-skriftlig eksamen. Det er derfor ikke et tilstrekkelig grunnlag til å vite hvilke positive og negative konsekvenser det har for dem å flytte sentralt gitt skriftlig eksamen til før 17. mai.

I undersøkelsen peker mange skoler på elevenes manglende motivasjon i denne perioden. Flere nevner spesielt at elever i vg3 anser seg selv som ferdig med skole når siste eksamen er unnagjort.

I utfordringsbildet og nullalternativet ble det vist at fastsetting av standpunktkarakter stort sett ble satt i slutten av mai og begynnelsen av juni. Videre ble det vist at dato for publisering av karakter ligger noe senere enn datoen standpunktkarakteren ble fastsatt.

Opplæringsforskrifta § 9-16 gir føringer for fastsetting av standpunktkarakterer. Tredje og fjerde ledd sier at *standpunktkarakterar i fag med sentralt gitt eksamen skal fastsetjast seinast dagen før fellessensurmøtet. I fag med lokalt gitt eksamen skal standpunktkarakterer fastsetjast seinast dagen før skolen held den første eksamenen i faget på det aktuelle trinnet på utdanningsprogrammet.*

Ut fra opplæringsforskrifta § 9-16 er det rimelig å anta at fastsetting av standpunktkarakter ikke vil påvirkes av endring i datoene for gjennomføring av sentralt gitt skriftlig eksamen. Det som er avgjørende for fastsetting av standpunktkarakter er dato for fellessensur. I oppdragsbrevet fra Kunnskapsdepartementet fremkommer det ikke om frist for fellessensur skal endres parallelt med endring av eksamensdato. Dersom dato for fellessensur fremskyves, må også dato for fastsetting av standpunktkarakter ligge tidligere i de sentralt gitte fagene. Dette vil igjen få konsekvenser for fag og timefordelingen, beskrevet i kapittel 5.1.

Endringer i datoer for lokalt gitt skriftlig eksamen vil derimot påvirke tidspunkt for fastsetting av standpunkt. Novari IKS opplyser at gjennomføringen av disse må følge gjennomføringen av sentralt gitt eksamen, av praktiske og økonomiske grunner. Dette gjelder i dag alle skriftlige eksamener innenfor musikk, dans og drama og enkelte fag innenfor idrettsfag og naturbruk. For disse fagene må opplæringen etter fag- og timefordelingen avsluttes før 17.mai.

6.4 Andre konsekvenser

For å få mer opplæring før eksamensperioden kan skolene starte skoleåret tidligere. I dag starter skoleåret i midten av august. Dette kan forskyves en til to uker slik at oppstart blir i begynnelsen av august. Det kan gi følgende konsekvenser:

- Fylkeskommunene må fastsatte nye, og endre allerede fastsatte, forskrifter om skole- og feriedager for elevene.
- Skoleruta vil avvike fra grunnskolens skoleruter.
- Tiltak for å sikre gode overganger mellom ungdomsskole og videregående må starte tidligere.
- Året dette eventuelt innføres vil elevenes skoleferie være tilsvarende kortere.
- Inntakskontorene må ha elevlister klart tilsvarende tidligere.
- Administrasjon og ledelse vil få en annen ferieavvikling enn i dag.
- Det kan få innvirkning på arbeidstidsavtalen til lærerne.
- Det kan gi større samfunnsøkonomiske ringvirkninger for eksempel foresattes ferieavvikling.

Hvis skoleruta inneholder flere skoledager før eksamen vil en praktisk konsekvens være at skoleåret avsluttes tidligere. Hvis man benytter en eller flere av mulighetene beskrevet i kapittel 3.2 vil en konsekvens være at elevenes sommerferie blir lengre. Hvor mye lengre avhenger av hvilke tiltak som velges. For eksempel hvis man starter skoleåret en uke tidligere og utnytter alle hverdager fram til sentralt gitt eksamen til opplæring vil det medføre at elevene får en uke lengre sommerferie. I et kunnskapsnotat om forkortning av sommerferiene anslås det at sommerferien kan føre til et læringstap som tilsvarer opp mot en måneds læring (Kunnskapssenter for utdanning, 2021). Med tanke på elevenes læring vil det å flytte eksamensperioden tidligere i skoleåret kunne ha en negativ konsekvens siden det øker lengden på elevenes sommerferie og gjennom dette bidrar til økt læringstap.

Det er mulig å redusere eller fjerne høstferie og vinterferie for å få mer opplæring før sentralt gitt eksamensperiode. Man bør se nærmere på de samfunnsøkonomiske og pedagogiske konsekvensene i en eventuell oppfølging av et slikt tiltak. Utfordringen med å rekruttere lærere kan bli større enn i dag. Troms fylkeskommune har i dag 3 dagers høstferie, noe som bidrar til å oppfylle kravet til 38 uker med opplæring.

Andre tiltak som kan vurderes er å utnytte virkedagene fra skolestart til sentralt gitt eksamensperiode maksimalt. For eksempel ved å ha opplæring til siste virkedag før jul og starte første virkedag etter nyttår. Det er i dag ulik praksis for bruk av disse datoene, der en del fylkeskommuner organiserer en til to planleggingsdager i starten av nytt kalenderår. Planleggingsdager kan flyttes til utenfor skoleruta eller til etter eksamen. Utbyttet er dog begrenset, og for skoleåret 2024-2025 ville en slik justering gitt inntil fire ekstra skoledager før oppstart av skriftlig sentralt gitt eksamensperiode.

6.5 Suksesskriterier

Ved å flytte eksamen til før 17. mai vil flere av utfordringene i nullalternativet forsterkes. Det må flere endringer og kompenserende tiltak til for å bøte på utfordringene. De viktigste utfordringene

som må løses er at elevene får den opplæringen de har krav på og er tilstrekkelig forberedt til eksamen.

På kort sikt er det nødvendig at fylkeskommunene gjør endringer i skoleruta og at skolene tilpasser timeplanene. Dette må gjøres på en måte som ikke gir elevene uhensiktsmessig lange dager, og samtidig må ikke skoleåret ikke starter så tidlig i august at det går ut over nødvendig planlegging før skolestart. I tillegg må endringer være innenfor de ansattes arbeidsavtaler. Det er en generell negativ holdning til endringene blant alle høringsinstanser, så det er klart at det vil bli krevende å få sektoren til å være fornøyd med tiltaket.

På lengre sikt kan fag- og timefordelingen endres i tråd med anbefalinger fra tidligere utredninger. Dette tiltaket har større mulighet for suksess siden 81,9 prosent av skolene er positive til endringer i lovverket.

Endring i lovverket rundt fag og timefordelingen

Ikke egnet	8.8%
Lite egnet	9.3%
Egnet	45.6%
Godt egnet	36.3%

Figur 63: I hvilken grad er endring i lovverket egnet til å ivareta fag- og timeplanleggingen dersom eksamen flyttes til før 17.mai?

En mulighet er å følge rådet om å avslutte opplæringen før sentralt gitt eksamensperiode fra høringen om organisering av skoleåret fra 2011/2012. Det vil kreve en endring i antall timer i minstetimetallet eller andre større endringer i hvordan fag- og timefordelingen organiseres. Her er det allerede et pågående arbeid gjennom oppdrag 2023-024 om å gjennomgå fag- og timefordelingen i vgo. Endringer i fag- og timefordelingen vil mest sannsynlig berøre lærerne arbeidstidsavtale.

7 TILTAK 2: FLYTTE EKSAMENSPERIODEN NÆRMERE SKOLESLUTT

På grunn av utfordringene og oppdragsbrevets forslag om å flytte eksamen til før 17. mai, er det også rimelig å vurdere virkningene av å flytte eksamensperioden nærmere skoleslutt. Det er ikke praktisk gjennomførbart å gjennomføre sentralt gitt eksamen parallelt med lokalt gitt eksamen. Vi legger derfor til grunn at lokalt gitt eksamen gjennomføres etter sentralt gitt eksamen, i beskrivelsen av dette tiltaket. Ett unntak er lokalt gitt skriftlig eksamen. Novari oppgir at det vil være sannsynlig at de vil fortsette praksisen med å gjennomføre lokalt gitt skriftlig eksamen parallelt med sentralt gitt skriftlig eksamen.

7.1 Virkninger på opplæringstiden

Å flytte eksamensperioden nærmere skoleslutt vil gi mer tid til opplæring før eksamen og dermed gjøre det lettere for skoler å oppfylle minstekravene i regelverket. Tiltaket vil altså ha en positiv effekt, jf. utfordringen som er beskrevet i 3.1.3. Dette kan bidra til at elevene er bedre forberedt til eksamen, og til mindre stress. Dette tiltaket vil ha samme utfordringer som i dag, knyttet til bortfall av opplæring under selve eksamensperioden. Dersom tidspunktet for fellessensuren beholdes likt som i dag, vil det ikke få konsekvenser for tidspunkt for fastsetting av standpunktkarakter. Dersom tidspunktet for fellessensuren også flyttes nærmere skoleslutt, vil tidspunkt for fastsetting av standpunktkarakterer også kunne flyttes nærmere skoleslutt. Det vil kunne gi et enda bredere og bedre grunnlag for å fastsette standpunktkarakterer.

7.2 Andre konsekvenser

Å flytte eksamensperioden nærmere skoleslutt vil føre til at tiden mellom sentralt gitt eksamensperiode og lokalt gitt eksamensperiode blir redusert eller helt borte. Det resulterer igjen i liten tid til repetisjon og forberedelse til lokalt gitt eksamen.

Vi har undersøkt mulighetene for å flytte tidspunktet for når vitnemålet må være klart og oversendt til Samordna opptak. Samordna opptak viser her til at en av grunnene til at fristen i dag fungerer, er at skolene løpende rapporterer inn karakterer og vitnemål etter hvert som de er klare. Dersom eksamensperioden flyttes nærmere skoleslutt, vil dette ikke lenger være mulig. Det er med andre ord ikke praktisk gjennomførbart å flytte fristen for innrapportering av vitnemål til Samordna opptak.

Tidligere i utredningen er det vist til utfordringer med å få tak i nok sensorer. Dersom eksamensperioden legges nærmere skoleslutt, kan en konsekvens være at sensoroppdraget må gjennomføres tett opp til eller etter skoleslutt. I tillegg kan en konsekvens være at sensurperioden blir kortere enn i dag. Videre vil mange aktuelle sensorer være opptatt med lokale eksamener, i tillegg til undervisning. Til sammen vil dette kunne gjøre det enda mer krevende å få rekruttert nok sensorer.

7.3 Suksesskriterier

Det må utredes nærmere hva et optimalt tidspunkt nærmere skoleslutt er. Det må være tilstrekkelig med dager igjen etter sentralt gitt skriftlig eksamen til å praktisk kunne gjennomføre lokalt gitte eksamener og få gjennomført sensurarbeidet.

Området det kan være nødvendig å se nærmere på, er skoleårets slutt sett opp mot eksamensgjennomføringen på vg3. Kan det som tidligere nevnt være hensiktsmessig å følge rådet om å avslutte opplæringen før sentralt gitt eksamen?

Kan det for eksempel være hensiktsmessig å regulere at opplæringen avsluttes før eksamensgjennomføringen på vg3? Det kan også være relevant å se på hvordan tilgangen på

sensorer kan sikres, og vurdere om det kan være hensiktsmessig å regulere sensorarbeid gjennom tariffavtaler.

8 SUPPLERENDE TILTAK

Utredningsinstruksen pålegger oss å identifisere alternative tiltak som kan bidra til å løse utfordringen. Hovedutfordringen beskrevet i denne utredningen handler om elevens rett til opplæring og skolens etterlevelse av fag- og timefordelingen. I kapittel 5 og 6 beskriver og vurderer vi tiltak knyttet til å flytte eksamensperioden slik den er, enten tidligere eller nærmere skoleslutt. Kan det gjøres endringer i selve eksamensgjennomføringen som kan bidra til å løse utfordringen?

Eksamensgruppa (2020) beskrev eksamens formål og roller. Formålet til eksamen er fastsatt i opplæringsforskriften § 9-1; «Formålet med vurdering i fag er å fremme læring og lærelyst og å gi informasjon om kompetanse underveis og ved avslutninga av opplæring». For eksamen er det «å gi informasjon om kompetanse ved avslutninga av opplæringa» hovedformålet.

Fullføringsreformen og eksamensgruppas sluttrapport peker begge på behovet for å videreutvikle sluttvurdering i skolen. Eksamensgruppa anbefalte i tillegg å gjennomføre utprøvinger av tverrfaglige eksamener etter mønster fra yrkesfag. Med bakgrunn i eksamensgruppas sluttrapport er Udir nå i gang med andre runde med utprøving av langtidsoppgaven i fire fag som alle har sentralt gitt skriftlig eksamen; biologi 2, engelsk 2, matematikk 1P-Y og politikk og menneskerettigheter. Langtidsoppgaven innebærer at elevene får en sentralt gitt, åpen oppgave som de skal løse over tid, med lokal sensur. Formålet med utprøvingen er å undersøke om oppgaven kan være et alternativ eller supplement til dagens sluttvurdering⁵.

Den europeiske statistikkonkurransen⁶ og Holbergprisen i skolen⁷ er eksempler på konkurranser som inviterer elever til å jobbe som forskere, med arbeidsmetoder og produkter som minner om kravene som vil møte dem i høyere utdanning. Flere skoler velger å gjennomføre slike prosjekter uavhengig av om de deltar i konkurransen eller ikke, som for eksempel Blindern og Porsgrunn videregående skole.

Alle elever ved Porsgrunn videregående skole gjennomfører en forskningsoppgave.⁸ De velger selv om den skal dekke et humanistisk, samfunnsvitenskapelig, realfaglig eller idrettsfaglig felt, i et programfag eller fellesfag. Formålet er å gjennomføre en forsknings- og skriveprosess som gir dypere forståelse (dybdelæring) og er nyttig for videre studier. Målet er å fremme dybdelæring, utvikle kritisk tenkning, refleksjonsevne og evnen til å ta og begrunne valg.

⁵ [Utprøving av langtidsoppgaven | udir.no](#)

⁶ [ESC 2024](#)

⁷ [Holbergprisen i skolen - Holbergprisen](#)

⁸ [Skrivesenteret - Telemark fylkeskommune](#)

International Baccalaureates (IB) Diploma Programme tilbys ved 26 videregående skoler i Norge⁹. På IB gjennomfører elevene også en obligatorisk fordypningsoppgave (Extended Essay) innen ett av fagene sine. Hensikten er å fremme akademiske forsknings- og skriveferdigheter, og gi elevene mulighet til å engasjere seg i en personlig (ut)forskningsoppgave i et selvvalgt tema, under veiledning av faglærer. Målet med oppgaven er at elevene skal

- Arbeide med i et selvstendig utforskningsarbeid med intellektuelt initiativ og grundighet.
- Reflektere rundt læringen gjort gjennom utforskningen og skriveprosessen.
- Utvikle ferdigheter innenfor tenking, selvregulering, kommunikasjon og forskning.

Elevene velger en problemstilling som skal undersøkes gjennom tolkning og vurdering av bevis/data, og ved å bygge opp begrunnede argumenter. I løpet av prosessen skal det gjennomføres tre obligatoriske refleksjonsmøter med veileder. Elevene oppsummerer refleksjonene i et refleksjonsskjema som, sammen med veileders observasjoner rundt elevenes refleksjoner og utvikling, utgjør en del av vurderingsgrunnlaget. Tett oppfølging av veileder kan også bidra til å verifisere autenticiteten i arbeidet til eleven. Oppgaven blir vurdert eksternt og elevene får en egen karakter uavhengig av oppnådd karakter i faget.

Videregående steinerskole har årsoppgaven som et alternativ til eksamen¹⁰. Årsoppgaven er en faglig fordypningsoppgave og organiseres som et eget fag i vg2 og vg3. Arbeidet avsluttes med en utstilling og presentasjon som er åpen for publikum. I tillegg vurderes årsoppgaven av en ekstern og en intern sensor og har formell betydning for å oppnå godkjent vitnemål. Oppgaven skal både inneholde en teoretisk og praktisk del og underveis i prosessen får elevene veiledning individuelt og i grupper. Årsoppgaven gir elevene mulighet til å fordype seg i et valgfritt emne og jobbe selvstendig over lengre tid. Vi finner også lignende ordninger i Sverige, der gymnaselever gjennomfører et tverrfaglig skriftlig arbeidskrav som utgjør om lag 80 årstimer (100 poeng av 2500 totalt).

Ovenstående peker i retning av at et større avsluttende elevarbeid har flere gode sider ved seg og bidrar til verdifull læring. Et tiltak for å bidra til at elevene kan få større utbytte av opplæringstiden etter eksamen kan være at elevene gjennomfører et avsluttende elevarbeid etter eksamensperioden og før skoleslutt. Dette kan bidra til å lette gjennomføringen av eksamensperioden, og samtidig bidra til at opplæringstiden etter eksamensperioden blir utnyttet bedre enn i dag. Et slikt tiltak må i så fall utredes nærmere og vi viser her til pågående utprøvinger og til Oppdrag 2025-04 – Utrede en sikrere og forbedret eksamensordning i videregående opplæring.

⁹ [IBO.ORG](https://ibo.org)

¹⁰ <https://www.steinerskole.no/videregaende/>

9 BEHOV FOR ENDRINGER I LOV OG FORSKRIFT

Vi viser til tillegg nr. 2 til tildelingsbrev til Udir for 2024, oppdrag 2024-008, hvor Udir skal vurdere behov for forskriftsendringer for å trygge eksamensgjennomføringen. Å gjennomføre eksamen før 17. mai, gir isolert sett ikke behov for endring av lov og forskrift. Behovene for forskriftsendringer for å trygge eksamensgjennomføringen vil derfor være avhengig av hvilke øvrige tiltak som iverksettes for våreksamen 2026. Tiltaket vil derimot endre skolens muligheter for regelverksetterlevelse og det vil bli vanskeligere å oppfylle elevenes rett til minstetimetall.

Å flytte eksamensperioden slik vi gjennomfører den i dag til før 17. mai eller nærmere skoleslutt vil i seg selv ikke føre til behov for endringer i regelverket, men vil føre til at utfordringer vi allerede har, kan forsterkes eller forminskes. Særlig peker utredningen på utfordringen med å oppfylle elevens rett til minstetimetall i fag, både innenfor regler om skoleårets lengde og fag- og timefordelingen, men også innenfor de praktiske rammene som eksamen gir gjennom et ønske om at elevene skal ha fått opplæring innenfor hele faget før en eventuell eksamen.

Å flytte eksamen til før 17. mai vil særlig forsterke dagens utfordringer med å oppfylle elevens rett til minstetimetall i fag, men vil kunne lette den praktiske eksamensgjennomføringen og tilgang til sensorer. Å flytte eksamen nærmere skoleslutt vil særlig forsterke dagens utfordringer med tilgang til sensorer og kan bidra til at sensurperioden blir enda mer arbeidskrevende og intens, men kan lette skolenes arbeid med å oppfylle elevens rett til minstetimetall i fag.

Tiltak som innebærer endringer i regelverket kan bidra til å oppklare, tydeliggjøre og minske utfordringene med eksamensgjennomføringen. NOU 2019: 23 Ny opplæringslov, kap. 17.4.4, peker på et behov for å klargjøre hva som menes med opplæring og dermed hva som er det rettslige innholdet i kravet til minstetimetall. Videre kan det være behov for å tydeliggjøre en todelt organisering av skoleåret gjennom fag- og timefordelingen, med en opplæringsdel og en vurderingsdel. Slike regelverksendringer må eventuelt utredes nærmere.

For fag med lokalt gitt skriftlig eksamen skal standpunktkarakteren fastsettes senest dagen før første eksamen i faget, jf. § 9-16 fjerde ledd. I praksis innebærer det at standpunkt settes uforholdsmessig tidlig for fagene dette angår, sammenlignet med fag med sentralt gitt skriftlig eksamen, der standpunktkarakteren skal fastsettes før fellessensurmøtet, jf. § 9-16 tredje ledd.

Lokalt gitt skriftlig eksamen utarbeides ikke lenger lokalt, men administreres av fylkenes landsamarbeid og koordineres av Novari IKS. Fra og med 1.1.2025 vil fylkene også gå over til å bruke to eksterne sensorer til å vurdere besvarelsene. Novari opplyser at dersom eksamensperioden for sentralt gitt skriftlig eksamen flyttes, vil også lokalt gitt skriftlig eksamen flyttes etter. Det bør derfor vurderes om reglene for fastsetting av standpunktkarakter i fag med lokalt gitt skriftlig eksamen, utformet etter dagens praksis med et landssamarbeid, også bør følge § 9-16 tredje ledd. Det er verdt å bemerke at praksisen med et landssamarbeid kan være i strid med § 9-26 andre ledd som peker på at fylkeskommunen har ansvaret for å utarbeide

eksamensoppgaver, men også at den enkelte faglærer skal utarbeide forslag til oppgaver. Dersom § 9-16 skal endres må man først gjøre en vurdering av denne praksisen i lys av § 9-26 andre ledd.

10 UTTALELSER OM TILTAKENE

For å belyse saken bredest mulig har vi bedt involverte parter om å uttale seg om utredningens ulike tiltak. I tillegg har vi mottatt en skriftlig uttalelse fra hovedtillitsvalgte for Utdanningsforbundet i fylkeskommunene Oslo, Nordland, Trøndelag, Vestfold, Møre og Romsdal, Finnmark, Buskerud, Troms, Innlandet, Vestland, Rogaland, Agder og Telemark. Denne uttalelsen er et eget initiativ fra Utdanningsforbundet, og ikke en bestilling fra direktoratets side. I det følgende oppsummerer vi partenes standpunkt og meninger.

10.1 Fylkesdirektørkollegiet for kompetanse og utdanning

FKU understreker i sin uttalelse betydningen av å opprettholde dagens tidspunkt for skriftlig eksamen vg3. En endring til et tidligere tidspunkt vil føre til betydelige utfordringer for både elever og lærere. Det nåværende tidspunktet, som er godt innarbeidet i skolesystemet, sikrer en stabil og forutsigbar eksamensperiode. FKU peker videre på at undervisningsperioden etter at standpunkt-karakterer er satt og eksamen er gjennomført, oppleves som lite motiverende for elevene. En tidligere eksamen vil kunne forsterke denne utfordringen. Videre vil en kortere opplæringsperiode kunne føre til lengre skoledager og svekket kvalitet i undervisningen. Det vises til at mange skoler allerede rapporterer om vanskeligheter med å sikre tilstrekkelig opplæring, og oppfylle elevenes minstetimetall før eksamen. En framskyndelse av eksamen vil forverre dette ytterligere. For å sikre gode læringsprosesser for elevene, er det avgjørende at eksamen legges til etter den ordinære undervisningen i faget er avsluttet.

Et annet moment som belyses, er muligheten for at en tidligere eksamensperiode kan forsterke ulikhet mellom ressurssterke og ressursvake elevgrupper. Det uttrykkes derfor bekymring for at elever som har størst behov for opplæring, kan være de som har mest å tape på den foreslåtte endringen. FKU mener videre at det er uheldig at det legges opp til at russetiden skal styre eksamenstidspunktet. En slik tilnærming kan sende feil signaler om prioriteringene i skolesystemet. Det argumenteres derfor for at eventuelle utfordringer med russetiden ikke bør definere eller legge premisser for organiseringen av skoleåret i vg3, med alle utfordringer det kan innebære.

I uttalelsen uttrykker også FKU bekymring for at en tidligere eksamensperiode kan føre til at flere lærere takker nei til sensoroppdrag, grunnet økt arbeidsbelastning i perioden før eksamen. Dette kan svekke kvaliteten på sensurarbeidet og gjøre det vanskeligere å kombinere undervisning, eksaminering og sensur innenfor en komprimert tidsramme. Å flytte eksamenstidspunktet vil også innebære betydelige administrative og økonomiske utfordringer. Dette inkluderer økt belastning på fylkeskommunene, behov for flere eksamensoppgaver, og praktiske problemer knyttet til eksamenslokaler og eksamensvakter. I tillegg vil endringen kunne påvirke privatisteksamen, med potensielle ekstrakostnader knyttet til reforhandling av leieavtaler og utfordringer med å skaffe nok

eksamensvakter.

FKU etterlyser en mer helhetlig og strategisk tilnærming til sluttvurdering og ønsker at nasjonale myndigheter setter vurderingsformer på dagsordenen, med et helhetlig fokus på både standpunkt- og sluttvurdering. Dette vil bidra til en mer rettferdig og balansert vurdering av elevenes kompetanse. FKU konkluderer med at nåværende tidspunkt for skriftlig eksamen i vg3 bør videreføres, for å unngå de betydelige utfordringene en endring vil medføre, og oppfordrer nasjonale myndigheter til å fokusere på en strategisk tilnærming til vurdering, som inkluderer både standpunkt- og sluttvurdering for å sikre en rettferdig og helhetlig vurdering av elevenes kompetanse.

10.2 Råd for studieforberedende

Uttalelsen fra Råd for studieforberedende baserer seg på referat fra muntlig innspillsrunde i møte 4.12.24. Det ble pekt på at det ikke er et godt formål å endre på tidspunktet for eksamen for å tilpasse til avgangsfeiring og russetid. Å flytte eksamenstidspunktet tidligere vil forkorte elevenes opplæringstid, forkorte sluttvurderingsperioden og det blir vanskelig å oppfylle elevenes rett til årstimetall i fagene. Det vil også forkorte det reelle skoleåret, og da det er vanskelig å fylle tiden etter eksamen med noe meningsfylt. Dersom en legger eksamen på et senere tidspunkt vil det bli vanskeligere å komme i mål med opptaket til høyere utdanning. En flytting av eksamensperioden for vg3 vil dessuten også få konsekvenser for vg1 og vg2. Noen nevnte at det å se på andre alternativer for sluttvurdering (eksamen eller standpunkt) enn dagens eksamensordning, f.eks. en langtidsoppgave, kan være en bedre løsning enn å flytte eksamensperioden.

10.3 Hovedtillitsvalgte for Utdanningsforbundet

Hovedtillitsvalgte for Utdanningsforbundet uttrykker en bekymring for de negative konsekvensene et mer komprimert skoleår vil få for avgangselevne. Ønsket om en tidligere eksamensperiode skaper uro og møtes med motstand hos både lærere og elever. Uttalelsen peker på sammenhengen mellom å flytte eksamen som et tiltak for at russetiden ikke skal forstyrre eksamensavviklingen og for å gjøre russefeiringen mer inkluderende. Utdanningsforbundet stiller seg undrende til hvordan en tidligere eksamensperiode vil løse utfordringer med sosial ekskludering knyttet til russefeiringen. Videre trekkes det fram en rekke uheldige konsekvenser av å flytte eksamensperioden til før 17. mai, som også påpekes i utredningen. En framskyndet eksamensperiode vil gjøre en allerede krevende oppgave med å oppfylle minstetimetall i fag enda vanskeligere. En tidligere eksamensperiode vil i praksis innebære lengre skoledager eller en utvidelse av skoleåret. Arbeidspresset vil øke, både for lærere og elever. Arbeidshverdagen er krevende i dag, og et økt tidspress vil gå utover lærernes mulighet til å følge opp enkeltelever, noe som igjen kan resultere i økt frafall og utenforskap. Et tøffere arbeidsår som preges av opplevelsen av å ikke strekke til, kan bidra til lærerflukt og enda dårligere rekrutteringsgrunnlag. Hovedtillitsvalgte i Utdanningsforbundet støtter derfor tiltaket om å flytte skriftlig eksamen til slutten av mai, og foreslår at eksamensperioden kortes ned. En eksamensperiode som ligger

senere i året, vil bidra til mer læring, mindre skolestress og bedre gjennomføring for elevene, i tillegg til å bedre lærernes vilkår for å kunne følge opp elevene på en god måte.

10.4 Lektorlaget

For Lektorlaget vil hensynet til elevenes læring, og en forsvarlig eksamensgjennomføring, veie tyngst. Elevenes rett til opplæring angir et minstetimetall i fag, ikke et makstimetall og de argumenterer for at det bør være mulig å planlegge skoleåret slik at retten til minstetimetall i fag er oppfylt for elevene før eksamensperioden starter. På denne måten vil heller ikke en trekkordning hvor elevene går opp til eksamen i ulike fag, utgjøre en utfordring med tanke på fag- og timefordelingen, eller at eksamen kan dekke ulike deler av læreplanen. Lektorlaget peker på at dette praktiseres forskjellig i ulike fylkeskommuner, der eksamen noen steder inngår i det totale timetallet og andre steder ikke. Det etterlyses derfor en felles forståelse og praktisering av regelverket som gir mest mulig like vilkår for elever og lærere uavhengig av skole og fylkeskommune.

I uttalelsen retter Lektorlaget også fokus mot arbeidsbetingelsene til sensorene, og peker på at rapporten burde være tydeligere på arbeidspresset sensorer vil få, gitt valg av ulike eksamenstidspunkt for sentralt gitt skriftlig eksamen, siden sensorene også er faglærere som skal sette standpunkt og være sensorer på lokalt gitte muntlige eksamener. Videre mener Lektorlaget at det bør være mulig å organisere vg3 slik at elevene er ferdige med skole når lokalt gitt eksamen er unnagjort og at en eventuell avgangsmarkering arrangeres etter det.

Lektorlaget har mottatt innspill fra hovedtillitsvalgte og fagutvalg som viser til bekymring for hvordan skolene skal kunne klare å gi minstetimetallet i fag dersom eksamensperioden flyttes til før 17. mai, utenat skoleruta endres og deler av sommer-, høst-, og/eller vinterferie fjernes. Noen gir også innspill om at de ser det som mulig å gjennomføre skriftlig eksamen på vg3 noe tidligere, gitt at eksamensperiodene for vg 1 og vg 2 ikke flyttes. Knyttet til tiltak 2 uttrykker Lektorlaget en bekymring for at det vil bli en stor belastning på skolens lokaler dersom skriftlig og ikke-skriftlig eksamen må gå parallelt. Av hensyn til elevenes forberedelser sammen med faglærer er det hensiktsmessig å beholde noen tid mellom skriftlig og muntlig eksamen. Dette er også avgjørende for rekrutteringen av faglærere som sensorer til lokalt gitte eksamener. En senere eksamensperiode vil føre til en ytterligere forskyvning av klagebehandlingen og komme i konflikt med avvikling av lærernes sommerferie. Allerede med dagens ordning har en i noen fag lagt tidspunkt for fellessensur til etter skoleslutt, eksempelvis for engelsk 1 og engelsk 2. Lektorlaget uttrykker bekymring for at dette kan føre til at lektorer vegrer seg for å delta i sensurarbeidet, da dårlig tid, lav godtgjørelse og krav om arbeid i sommerferien skaper en uheldig kombinasjon.

10.5 Skoleledere i videregående skole

Undersøkelsen ble gjennomført på et tidlig tidspunkt i arbeidet med utredningen, og spørsmål om tiltak 2 og 3 var av den grunn ikke inkludert. Likevel er det flere av respondentene som peker på

andre relevante tiltak for å løse utfordringer knyttet til tidspunktet for eksamensgjennomføringen. I det videre vil vi peke på de mest sentrale synspunktene i innspillene.

Mange mener at å flytte eksamen før 17. mai vil ha negative konsekvenser for elevenes opplæringsløp og i praksis føre til færre undervisningstimer. Bekymringer rettes samtidig mot at et forkortet skoleår vil øke arbeidsbelastningen for lærerne, som allerede har et komprimert og intensivt arbeidsår. Det er også bekymring for at tiltaket setter russefeiringen over elevenes læring og kvaliteten på opplæringen. Det er en gjennomgående oppfatning at å flytte eksamen tidligere ikke vil dempe presset rundt russefeiringen, og at det finnes bedre måter å ta tak i problemet på uten å måtte gå på kompromiss med elevenes læring eller påvirke undervisningens kvalitet negativt. Her oppfordres det også til å vurdere hvordan eksamensgjennomføringen kan forbedres, uten å endre eksamensperioden drastisk. Mange uttrykker at en endring av eksamensperioden ikke vil ha en positiv effekt på elevenes læring eller motivasjon. Det påpekes at etter at standpunktkarakterer er satt og eksamen er avholdt, er det svært vanskelig å opprettholde elevenes motivasjon for å fortsette arbeidet i fagene. Dette gjelder også lærerne, som finner det utfordrende å opprettholde relevant og meningsfull undervisning, og å holde oppe engasjementet når vurderingsperioden er over. Det trekkes her fram at noen elever har en tendens til å ignorere fraværsregelen og bli borte fra skolen når karakterene allerede er satt, noe som gjør det vanskelig å opprettholde en strukturert undervisning.

I undersøkelsen spurte vi om hvilke positive gevinster skolene ser ved å flytte sentralt gitt eksamen i vg3 til før 17. mai. Mange trekker fram at det vil være positivt om russefeiringen kommer etter eksamensperioden, uavhengig av tidspunktet for eksamen, og at det kan bidra til å redusere forstyrrelser og stresset relatert til eksamen. At russetiden kommer etter eksamen, vil være en mer fornuftig og sannsynligvis roligere avslutning på skoleåret. Enkelte ledere ser fordeler i at skolen kan få bedre tid til administrativt arbeid, som ferdigstilling av vitnemål og klagebehandling, hvis eksamen gjennomføres tidligere. En annen fordel som trekkes fram, er at det kan gi mer ro og fokus på undervisningen for vg1 og vg2 i siste del av skoleåret. Det store flertallet av skolelederne ser dog ingen positive gevinster med å flytte eksamen tidligere. Arbeidsbelastningen vil bli enda skjevere for lærere og elever, og utfordringene knyttet til oppfyllelse av minstetimetall i fag vil forsterkes. En mer komprimert opplæringsperiode vil få konsekvenser for kvaliteten på opplæringen, uten at flytting av eksamen nødvendigvis vil løse utfordringene knyttet til russefeiringen. Flere av skolene peker også på at de ikke opplever utfordringer knyttet til russefeiringen.

På bakgrunn av undersøkelsen som skolelederne svarte på, ser vi en bred motstand mot å flytte eksamen til før 17. mai (tiltak 1). Hovedargumentene knyttet til dette er arbeidsbelastningen for lærere og elever, minstetimetall og perioden etter eksamen. I kapittel 6.1 så vi at skolelederne fikk uttale seg om ulike tiltak for å løse utfordringen som oppstår med fag- og timefordelingen, når tiltak 1 iverksettes. Resultatene viste at det var store sprik i hva skolelederne mente var ikke egnet, lite egnet, egnet og godt egnet som tiltak for å sikre fag- og timefordelingen ved endring av eksamensperiode. Tiltaket det var mest enighet rundt, var behovet for en endring i lowerket rundt

fag- og timefordelingen, hvor i overkant av 80 prosent mente at det var et egnet eller godt egnet tiltak.

Videre i undersøkelsen fikk skolelederne mulighet til å utdype eller kommentere på andre forslag til å flytte eksamen til før 17. mai. Hvis vi skal se svarene i lys av nullalternativet, tiltak 1 og tiltak 2 ser vi at tilbakemeldingene fra skolelederne spriker. På den ene siden stilles det spørsmål ved å flytte eksamen i det hele tatt, mens det på den andre siden argumenteres for at eksamen bør legges senere i skoleåret. Mappevurdering og opptaksprøver foreslås som et alternativ til dagens eksamensordning. Dersom skriftlig eksamen skal flyttes til før 17. mai, foreslås endringer i lovverk for fag- og timefordelingen, tidligere skolestart (endring i skoleruta) og redusert antall eksamener som tiltak for å sikre fag- og timefordelingen.

Kritikken av begrunnelsen for endringen om å flytte eksamen peker på manglende klarhet og hensiktsmessighet i oppdraget. Sosioøkonomiske hensyn som skoleskyss og arbeidstidsavtaler for lærere må også tas i betraktning. Samlet sett er det en sterk preferanse for å beholde eksamensperioden etter 17. mai for å sikre mest mulig undervisning før eksamen.

10.6 Annet arbeid knyttet til russetid

Den nasjonale arbeidsgruppen for prosjekt «2026 – en ny feiring» har fått i oppdrag å utarbeide en rapport til FKU med frist 14. januar 2025. Rapporten skal inneholde en oppsummering av det nasjonale arbeidet og fortelle hva de største utfordringene er i de ulike fylkene. En foreløpig statusrapport fra fylkene kan beskrives med at det pågår et omfattende arbeid på tvers av regionene for å forberede og organisere russefeiringen i 2025, med vekt på inkludering, rusforebygging og samarbeid mellom ulike aktører. Det er etablert tett kontakt mellom administrasjonen, politikerne, elevråd, og russestyrene for å sikre en feiring som både ivaretar rusforebygging og skaper et inkluderende miljø for alle elever.

Flere tiltak er i gang for å tilrettelegge for en god feiring, inkludert møter med ungdomsorganisasjoner og russestyrene for å få innspill, samt verdiseminarer og undersøkelser for å belyse ungdommenes ønsker og behov. Det er også satt av midler til å støtte inkluderende arrangementer og aktiviteter, og flere steder er det etablert hovedstyrer for å koordinere feiringen på tvers av skolene. Et av hovedpunktene er å flytte feiringen til etter eksamen, ikke å flytte eksamen til før feiringen. Østfold fylkeskommune er første fylke som forplikter seg til å jobbe for at avgangsfeiringen skal starte opp når siste eksamen er ferdig. Tidspunktet er satt til medio juni, og feiringen skal vare en uke (Fylkestinget Østfold, 2024). I tillegg har regjeringen utarbeidet et høringsnotat med forslag til endringer i markedsføringsloven som skal beskytte barn. De kommersielle kreftene rundt russefeiringen kan bli berørt ved en lovendring (Regjeringen, 2024)

11 REFERANSELISTE

- Amundsen, M., Bjørkås, E., Einarsdottir, A., Furuholmen, J. & Vennemo, H. (2020). *Samfunnsøkonomiske kostnader av eksamen og obligatoriske statlige prøver. Analyse basert på en landsomfattende spørreundersøkelse*. Rapport 2020/37. Vista Analyse
- Baklien, R. (2011). Organisering av årstimetall og eksamen i videregående opplæring. *Temannotat 8/2011*. Utdanningsforbundet. <https://www.utdanningsforbundet.no/var-politikk/publikasjoner/2011/organisering-av-arstimetall-og-eksamen-i-videregaende-opplaring/>
- Eksamensgruppa. (2019). *Kunnskapsgrunnlag for evaluering av eksamensordningen*. Utdanningsdirektoratet. <https://www.udir.no/tall-og-forskning/finn-forskning/rapporter/Kunnskapsgrunnlag-for-evaluering-av-eksamens-ordningen/>
- Eksamensgruppa. (2020). *Vurderinger og anbefalinger om fremtidens eksamen*. Utdanningsdirektoratet. <https://www.udir.no/eksamen-og-prover/eksamen/vurderinger-og-anbefalinger-fremtidens-eksamen/>
- Eriksen, H., Gourvennec, A. F., Rønneberg, V., & Blikstad-Balas, M. (2024). Associations between teachers' attitudes toward the final exam in the Norwegian language. Arts Subject and Washback: A Survey Among Norwegian Secondary Teachers. *Nordic Journal of Literacy Research*, 10(2), s. 72–92. DOI: <https://doi.org/10.23865/njlr.v10.5309>.
- Fylkestinget Østfold (2024, 4. desember). PS 121/2024 Utsatt sak - Inkluderende og helsefremmende avgangsmarkering. <https://einnsyn.no/moeteregistrering?id=https%3A%2F%2Fprod02.elementscloud.no%2F%2F1295354-eb4e-4727-8fe8-94cdc6cff8fc>
- Kudos. (2010). *Rapport fra Utredningsgruppen for årstimetall og eksamen*. <https://kudos.dfo.no/documents/6413/files/6289.pdf>
- Kunnskapssenter for utdanning. (2021). *Kan forkortning av sommerferie forhindre eller redusere tap av faglige kunnskaper og ferdigheter?* Forskningsnotat, Universitetet i Stavanger. <https://www.uis.no/nb/kunnskapssenter-for-utdanning/ressurser/kan-forkorting-av-sommerferie-forhindre-eller-reducere-tap>
- Meld. St. 21 (2021–2022). *Fullføringsreformen – med åpne dører til verden og fremtiden*. Kunnskapsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-21-20202021/id2840771/>
- NOU 2019:23. (2019). *Ny opplæringslov*. Kunnskapsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2019-23/id2682434/?ch=1>
- NOU 2019: 25. (2019). *Med rett til å mestre — Struktur og innhold i videregående opplæring*. Kunnskapsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2019-25/id2682947/>
- NOU 2023:27. (2023). *Et nytt system for kvalitetsutvikling – for elevenes læring og trivsel*. Kunnskapsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2023-27/id3013760/>
- Prop. 57 L (2022–2023). *Lov om grunnskoleopplæringa og den vidaregåande opplæringa*

(opplæringslova). Kunnskapsdepartementet.

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-57-l-20222023/id2967679/?ch=14#kap14-5>

Sjaastad, J., Carlsten, T. C. & Wollscheid, S. (2016). *Får elevene den opplæringen de har krav på? Kartlegging av undervisningstimer med kvalifiserte lærere i videregående opplæring*. Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning NIFU. <https://nifu.brage.unit.no/nifu-xmlui/bitstream/handle/11250/2425531/NIFUrapport2016-26a.pdf?sequence=4&isAllowed=y>

Statsforvalteren i Rogaland. (2024). *Tilsynsrapport – vedtak. Elevenes timetall i videregående opplæring*. <https://tilsynskalender.statsforvalteren.no/api/document/?fileReference=3481a27e-2a6c-4b1e-b141-074c58aced02>

Regjeringen. (2011). *Organisering av skoleåret på tredje trinn studieforbereidende utdanningsprogram. Høringsnotat om forslag til endringer i opplæringsloven, forskrift til opplæringsloven og fag- og timefordelingen*. https://www.regjeringen.no/contentassets/5ec9b03b4290412a91819fe7a33c866d/hoering_snotat_201105013.pdf

Udir. (2008). *Rapport fra felles nasjonalt tilsyn og tilsyn med årstimetall*. Utdanningsdirektoratet.

Udir. (2017). *Organisering av skoleåret i videregående opplæring. Rapport frå arbeidsgruppe oppnemnd av KD*. <https://www.udir.no/globalassets/filer/tall-og-forskning/rapporter/2017/rapport---organisering-skolearet.pdf>

Udir. (2020a, 14. januar). *Høring – endringer i bestemmelser vurdering, eksamen og eksamensordninger i læreplanene*. <https://hoering.udir.no/Hoering/828?notatId=1537>

Udir. (2020b, 3. september). *Karakterforskjeller mellom standpunkt og eksamen i videregående*. <https://www.udir.no/tall-og-forskning/statistikk/statistikk-videregaende-skole/analyser/karakterforskjeller-mellom-standpunkt-og-eksamen-i-videregaende/>

Udir. (2023). *Erfaringer og vurderinger med eksamen 2022 og prioriteringer for 2023*. <https://www.udir.no/api/PdfApi/PrintPageAsPdfDocument/191111?isLargeDoc=True>

Udir. (2024a, 1. august). *Rammeverk for eksamen*. <https://www.udir.no/eksamen-og-prover/eksamen/rammeverk-skriftlig-eksamen-i-lk20-og-lk20s/>

Udir. (2024b, 14. november). *Inkluderende russetid*. <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/skolemiljo/fremme-et-godt-skolemiljo-og-forebygge-krenkelser/inkluderende-russetid/#a221218>

Udir. (2024c, 29. november). *Utpøving av langtidsoppgaven*. <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/vurdering/langtidsoppgaven/>

Udir. (2024d, 9. desember). *Forsøk med skriftlig-muntlig eksamen i yrkesfag*. <https://www.udir.no/eksamen-og-prover/eksamen/forsok-med-skriftlig-muntlig-eksamen-pa-yrkesfaglig-utdanningsprogram/>

Tabell og figuroversikt

TABELL 1: OVERSIKT OVER EKSAMENSTIDSPUNKT FOR PERIODEN 2016–2025 I VIDEREGÅENDE OPPLÆRING	10
TABELL 2: TIMER PER UKE VED 33 OG 38 UKERS SKOLERUTE FOR STUDIESPESIALISERENDE OG STUDIEFORBEREDENDE UTDANNINGSPROGRAM.....	FEIL! BOKMERKE ER IKKE DEFINERT.
TABELL 3: EKSEMPEL PÅ EKSAMENSPERIODE FØR 17. MAI MED ÅTTE EKSAMENSDAGER..	37 FEIL! BOKMERKE ER IKKE DEFINERT.
Figur 1: OVERSIKT OVER ANTALL SKOLER SOM SVARTE PÅ SPØRREUNDERSØKELSEN, FORDELT PÅ FYLKER.....	8
FIGUR 2: LENGRE SKOLEDAGER. I HVILKEN GRAD ER TILTAKET EGNET TIL Å IVARETA FAG- OG TIMEPLANLEGGINGEN DERSOM EKSAMEN FLYTTES TIL FØR 17.MAI?.....	FEIL! BOKMERKE ER IKKE DEFINERT.
FIGUR 3: HVOR UTFORDRENDE VIL DET VÆRE Å GJENNOMFØRE OPPLÆRINGEN DERSOM SENTRALT GITT EKSAMEN FOR VG3 GJENNOMFØRES FØR 17. MAI FRA VÅREN 2026?	229
FIGUR 4: I HVILKEN GRAD ER TIDLIGERE SKOLESTART EGNET TIL Å IVARETA FAG- OG TIMEPLANLEGGINGEN DERSOM EKSAMEN FLYTTES TIL FØR 17.MAI?	2 FEIL! BOKMERKE ER IKKE DEFINERT.
FIGUR 5: I HVILKEN GRAD ER ENDRING AV ETABLERTE FERIER EGNET TIL Å IVARETA FAG- OG TIMEPLANLEGGINGEN DERSOM EKSAMEN FLYTTES TIL FØR 17.MAI?	2 FEIL! BOKMERKE ER IKKE DEFINERT.
FIGUR 6 : I HVILKEN GRAD ER DET UTFORDRENDE Å OPPFYLLE KRAV TIL FAG- OG TIMEFORDELINGEN I DAG?	FEIL! BOKMERKE ER IKKE DEFINERT.
FIGUR 7: I HVILKEN GRAD OPPLEVER SKOLEN UTFORDRINGER MED Å GI ELEVENE TILSTREKKELIG OPPLÆRING FØR EKSAEN I DAG?.	311
FIGUR 8: I HVILKEN GRAD OPPLEVER SKOLEN UTFORDRINGER MED Å OPPFYLLE MINSTETIMETALLET I DAG?	31
FIGUR 9: I HVILKEN GRAD OPPLEVER SKOLEN UTFORDRINGER MED Å GI ELEVENE TILSTREKKELIG OPPLÆRING I FAG FØR SENTRALT GITT EKSAMEN SKOLEÅRET 2024/25?	FEIL! BOKMERKE ER IKKE DEFINERT. 2
FIGUR 10: I HVILKEN GRAD OPPLEVER SKOLE UTFORDRINGER MED Å OPPFYLLE ELEVENES MINSTETIMETALL SKOLEÅRET 2024/25.	FEIL!
BOKMERKE ER IKKE DEFINERT.	
FIGUR 11: HVORDAN SER TIMEPLANEN UT FOR VG3 UNDER SKRIFTLIG EKSAMEN?	33
FIGUR 12: LINJEDIAGRAM OM NÅR STANDPUNKT BLE SATT, OG NÅR STANDPUNKT BLE OFFENTLIGGJORT	34
FIGUR 13: I HVILKEN GRAD ER ENDRING I LOVVERKET EGNET TIL Å IVARETA FAG- OG TIMEPLANLEGGINGEN DERSOM EKSAMEN FLYTTES TIL FØR 17. MAI?	FEIL! BOKMERKE ER IKKE DEFINERT.

